GRADSKI PARK U VRGORCU

POVIJESNI PREGLED I IDEJNO RJEŠENJE KRAJOBRAZNOG UREĐENJA

2017.

NARUČITELJ:

Grad Vrgorac
Tina Ujevića 8, Vrgorac
Gradonačelnik: Ante Pranić, mag.ing.aedif

IZVRŠITELJ:

STUDIO PERIVOJ d.o.o.
Malinska, Lina Bolmarčića 31
studio-perivoj@ri.t-com.hr

LOKACIJA: k.č. 673 k.o. Vrgorac

OBJEKT: # GRADSKI PARK U VRGORCU

RAZINA PROJEKTA: **POVIJESNI PREGLED I IDEJNO RJEŠENJE KRAJOBRAZNOG UREĐENJA**

GLAVNI PROJEKTANT: mr.sc. Dobrila Kraljić, dipl.ing.agr.
ovlaštena krajobrazna arhitektica (KA589)

PROJEKTANTI: Petra Hrvatin, dipl.ing.uređenja krajobraza
ovlaštena krajobrazna arhitektica (KA4103)

Katarina Kraljić, mag.ing.prosp.arch.

OZNAKA I BROJ PROJEKTA: 36-11017

DATUM: 2017.

DIREKTOR: Dobrila Kraljić, dipl.ing.agr.

SADRŽAJ ELABORATA:

OPĆI PODACI

Izvadak iz sudskog registra trgovačkog suda u Rijeci

Rješenje o upisu u imenik ovlaštenih arhitekata - stručni smjer ovlašteni krajobrazni arhitekt

Dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara

I. POVIJESNI PREGLED

1.1. Gradski park u Vrgorcu - povijesni pregled i značaj parka

1.1.1. Osnovne karakteristike i podaci o perivoju

1.1.2. Povijesni i kulturni značaj

1.1.3. Popis literature

1.2. Prilog - Podaci prikupljeni iz Splitskog arhiva

1.3. Prilog - sjećanja građana na park

1.3.1. Fotografije iz arhive građana

1.4. Osvrt na sjećanja građana i arhivske fotografije

1.4.1. Promjene, usporedbe i analize parkovnih elemenata i floristićkog stanja parka

II. IDEJNO RJEŠENJE SA SMJERNICAMA OBNOVE

2.1. Smjernice obnove parka prema konzervatorskom elaboratu

2.2. Uvod i projektni zadatak

2.2.1. Prirodni i prostorni značaj

2.2.2. Stanje lokaliteta danas

2.2.3. Osnovni ciljevi projektnog zadatka

2.3. Krajobrazna analiza gradskog parka

2.3.1. Osobitost parka - oblikovanje parkovnog prostora izvornim kamenom i očuvanjem postojeće konfiguracije terena i reljefa

2.3.2. Vrtno-tehnički elementi, oblikovanje i stanje parka danas

2.3.3. Postojeće zelenilo, biljne vrste i vegetativno stanje stabala u parku

2.3.4. Grafički dio - nacrti

2.3.5. Inventarizacijske tablice

2.4. Smjernice obnove gradskog parka

2.4.1. Pristup obnovi - podjela parka na zone

2.5. Obrazloženje rješenja

2.5.1. Granice parka

2.5.2. Parkovne staze - obnova, proširenje i nove staze

2.5.3. Postojeći parkovni sadržaji - obnova

2.5.4. Novi parkovni sadržaji

2.5.5. Raslinje

2.6. Zoning i usporedba sadašnjeg stanja i novoplaniranog uređenja

2.7. Grafički dio - nacrti

2.8. Zaključak

III. PROCJENA TROŠKOVA OBNOVE PARKA

3.1. Iskaz procjene troškova obnove parka

IV. PROGRAM SANACIJE POSTOJEĆEG RASLINJA

4.1. Program sanacije postojećeg raslinja

OPĆI PODACI

REPUBLIKA HRVATSKA
TRGOVAČKI SUD U RIJECI

IZVADAK IZ SUDSKOG REGISTRA

SUBJEKT UPISA

MBS:
040091951

OIB:
23601375774

TVRTKA:
1 STUDIO PERIVOJ, Društvo s ograničenom odgovornošću za projektiranje, uređivanje i trgovinu zelenilom

1 STUDIO PERIVOJ d. o. o.

SJEDIŠTE/ADRESA:
1 Malinska (Općina Malinska-Dubašnica)
Lina Bolmarčića 31

PRAVNI OBLIK:
1 društvo s ograničenom odgovornošću

PREDMET POSLOVANJA:

1	01.41	- Uslužne djelatnosti u biljnoj proizvodnji
1	51	- Trgovina na veliko i posredovanje u trgovini, osim trgovine motornim vozilima i motociklima
1	52.48.5	- Trgovina na malo cvijećem
1	74	- Ostale poslovne djelatnosti
1	*	- Projektiranje, planiranje i druge srodne tehničke usluge kod dadnje i održavanja vrtova, parkova i drugih zelenih površina

OSNIVAČI/ČLANOVI DRUŠTVA:

1 Dobrila Kraljić, OIB: 06645364800
Malinska, Lina Bolmarčića 31
1 - jedini osnivač d.o.o.

OSOBE OVLAŠTENE ZA ZASTUPANJE:

1 Dobrila Kraljić, OIB: 06645364800
Malinska, Lina Bolmarčića 31
1 - direktor
1 - zastupa samostalno i pojedinačno

TEMELJNI KAPITAL:
2 19.000,00 kuna

PRAVNI ODNOSI:
Osnivački akt:
1 Akt o osnivanju sastavljen je dana 11. studenog 1992. godine i usklađen sa Zakonom o trgovačkim društvima dana 04. prosinca 1995. godine.

REPUBLIKA HRVATSKA
TRGOVAČKI SUD U RIJECI

IZVADAK IZ SUDSKOG REGISTRA

SUBJEKT UPISA

PRAVNI ODNOSI:
Osnivački akt:
2 Odlukom člana društva od 05. prosinca 1997. godine izmijenjen je članak 1. (uvodne odredbe), članak 6. (temeljni kapital) i članak 7. (temeljni ulog) Izjave o usklađenju.

Promjene temeljnog kapitala:
2 Odlukom člana društva od 05. prosinca 1997. godine temeljni kapital društva povećan je sa iznosa od 98,87 kuna, za iznos od 18.901,13 kuna, na iznos od 19.000,00 kuna.

OSTALI PODACI:
1 Subjekt do sada upisan u reg. ulošku broj 1-13333-00 Trgovačkog suda u Rijeci.

FINANCIJSKA IZVJEŠĆA:

	Predano	God.	Za razdoblje	Vrsta izvještaja
eu	25.04.17	2016	01.01.16 - 31.12.16	GFI-POD izvještaj
eu	24.05.17	2016	01.01.16 - 31.12.16	Izjava o razl. izmjene
eu	24.05.17	2016	01.01.16 - 31.12.16	GFI-POD izvještaj

Upise u glavnu knjigu proveli su:

RBU	Tt	Datum	Naziv suda
0001	Tt-95/2728-4	26.09.1997	Trgovački sud u Rijeci
0002	Tt-97/3412-3	23.12.2004	Trgovački sud u Rijeci
eu	/	15.06.2009	elektronički upis
eu	/	12.03.2010	elektronički upis
eu	/	21.03.2011	elektronički upis
eu	/	29.03.2012	elektronički upis
eu	/	26.03.2013	elektronički upis
eu	/	29.04.2014	elektronički upis
eu	/	29.06.2015	elektronički upis
eu	/	11.05.2016	elektronički upis
eu	/	25.04.2017	elektronički upis
eu	/	24.05.2017	elektronički upis

U Rijeci, 23. listopada 2017.

Ovlaštena osoba

REPUBLIKA HRVATSKA

HRVATSKA KOMORA ARHITEKATA

Klasa: 350-07/15-02/ 589
Urbroj: 505-15-1
Zagreb, 13. veljače 2015.

Odbor za upis Hrvatske komore arhitekata koji zastupa TOMISLAV ĆURKOVIĆ, ovl.arh. predsjednik Hrvatske komore arhitekata, na temelju članka 96.st.4. Zakona o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji ("Narodne novine", br. 152/08, 124/09, 49/11, 25/13) i članka 18. Statuta Hrvatske komore arhitekata ("Narodne novine", br. 131/10, 81/13), udovoljavajući zahtjevu koji je podnijela DOBRILA KRALJIĆ, dipl.ing.agr.; mr.sc., MALINSKA, LINA BOLMARČIĆA 31, izdaje

POTVRDU

1. Uvidom u službenu evidenciju koju vodi Hrvatska komora arhitekata razvidno je da je **DOBRILA KRALJIĆ**, dipl.ing.agr.; mr.sc., MALINSKA, upisana u Imenik ovlaštenih arhitekata, s danom upisa **02.11.1998.** godine, pod rednim brojem **589**, te je stekla pravo na uporabu strukovnog naziva **"ovlaštena krajobrazna arhitektica"**, zaposlena u: **STUDIO PERIVOJ d.o.o.**, MALINSKA.

2. Ova potvrda se može koristiti samo u svrhu dokazivanja da je imenovana članica Hrvatske komore arhitekata.

Predsjednik Hrvatske komore arhitekata:
TOMISLAV ĆURKOVIĆ, ovl.arh.

REPUBLIKA HRVATSKA - HRVATSKA KOMORA ARHITEKATA - 1 ZAGREB

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
Klasa: UP/I-612-08/13-03/0367
Urbroj: 532-04-01-01-01/8-14-2
Zagreb, 20. lipnja 2014.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu tvrtke STUDIO PERIVOJ d.o.o. iz Malinske, Branka Fučića 106, na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

R J E Š E N J E

1. Dopušta se tvrtki **STUDIO PERIVOJ d.o.o. iz Malinske** obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz **članka 2. stavka 1. točke 1., 2. i 3.** Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, i to **istraživanje i dokumentiranje krajobraza nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na krajobrazu nepokretnog kulturnog dobra.**

2. Utvrđuje se da STUDIO PERIVOJ d.o.o. iz Malinske, Branka Fučića 106, ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč 1. izreke ovoga rješenja.

STUDIO PERIVOJ d.o.o., odnosno odgovorna osoba, dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na vrijeme od pet godina.

4. Po pravomoćnosti ovoga rješenja STUDIO PERIVOJ d.o.o. iz Malinske upisat će se u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **2279**.

O b r a z l o ž e n j e

STUDIO PERIVOJ d.o.o. iz Malinske podnio je Ministarstvu kulture zahtjev za izdavanje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na temelju odgovarajućeg dopuštenja koje ima ovlaštena krajobrazna arhitektica mr. sc. Dobrila Kraljić, dipl. ing. agr. iz Malinske.

Navedenom zahtjevu priloženi su Izvadak iz sudskog registra Trgovačkog suda u Rijeci, popis kulturnih dobara i poslova na kojima je podnositeljica zahtjeva radila, Opis tehničke opremljenosti te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. uvodno cit. Pravilnika.

U provedenom postupku utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, sukladno članku 10. stavku 1. navedenog Pravilnika, o radovima mr. sc. Dobrile Kraljić, dipl. ing. agr., STUDIO PERIVOJ d.o.o. iz Malinske zatraženo je stručno mišljenje nadležnih konzervatorskih tijela.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije i pozitivnog mišljenja Konzervatorskog odjela u Rijeci od 15. studenog 2013. i Konzervatorskog odjela u Varaždinu od 14. studenog 2013., a sukladno članku 10. stavku 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje uvjeti za obavljanje poslova iz članka 2. st. 1. toč. 1., 2. i 3. Pravilnika: istraživanje i dokumentiranje krajobraza nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na krajobrazu nepokretnog kulturnog dobra.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo dopuštenje se daje na vrijeme od pet godina, a podnositelj zahtjeva kojemu je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositelj zahtjeva kojem je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, odnosno odgovorna osoba dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidenitirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana dostave Rješenja. Žalba se izjavljuje ovome tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno.

POMOĆNICA MINISTRICE

Sanja Šaban, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. STUDIO PERIVOJ d.o.o., Branka Fučića 106, 51511 Malinska (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik specijaliziranih fizičkih i pravnih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

I. POVIJESNI PREGLED

1.1. Gradski park u Vrgorcu - povijesni pregled i značaj parka

Vrgorac je grad bogate povijesti smješten u iznimnom prirodnom okruženju. Ime Vrgorac dobio je po uzvišenom položaju u podnožju brda i srednjovjekovne utvrde koja dominira u obzoru. Zbog svoje strateške lokacije na križanju povijesnih putova između primorja i kopnenog dijela u njemu je vidljiva bogata povijesna baština. Kule koje okružuju grad nasljeđe su srednjeg vijeka i osmanske vladavine. Krajem devetnestog i početkom dvadesetog stoljeća za vrijeme austrougarske uprave definira se sadašnji urbani izgled mjesta sa župnom crkvom, građanskim kućama i korzom. Početkom dvadesetog stoljeća paralelno s urbanim razvojem mjesta podiže se i gradski park, tzv. perivoj Duhanske stanice.

Park se formira 1898. godine kada su završena skladišta duhana i zgrada za činovnike i otkup duhana. Može se reći da je park oformljen zahvaljujući razvoju Duhanske industrije i stanici duhanske trgovine za vrijeme Austro-ugarske koja je centar ove trgovine imala upravo u Vrgorcu. Osim što je Austrija uvela sadnju duhana i sagradila stanicu za otkup duhana - Duhansku stanicu, austrijske vlasti u liječničkom biltenu vrgoračkog kraja proglašavaju klimatskim lječilištem. Ta je titula sigurno potakla dodatnu brigu za poljepšavanjem mjesta i uređivanjem značajnog parka u samom centru.

Osim po svojim prirodnim i kulturnim vrijednostima Vrgorac je danas prepoznatljiv i privlači posjetitelje i zbog znamenitih povijesnih ličnosti. U tzv. „Tinovoj kuli“ rodio se 1891. godine pjesnik Tin Ujević te se svake godine u njegovo ime u mjestu odvija književno-kulturna manifestacija. Mate Šimunović je najveći vrgorski svjetski putnik onoga vremena rođen je 1900. godine u Vrgorcu i njegovu čast u gradskom se parku održava „festival svjetskih pustolova“ posvećen svjetskim pustolovima, putopiscima i putnicima.

Vrgorac na starim razglednicama:

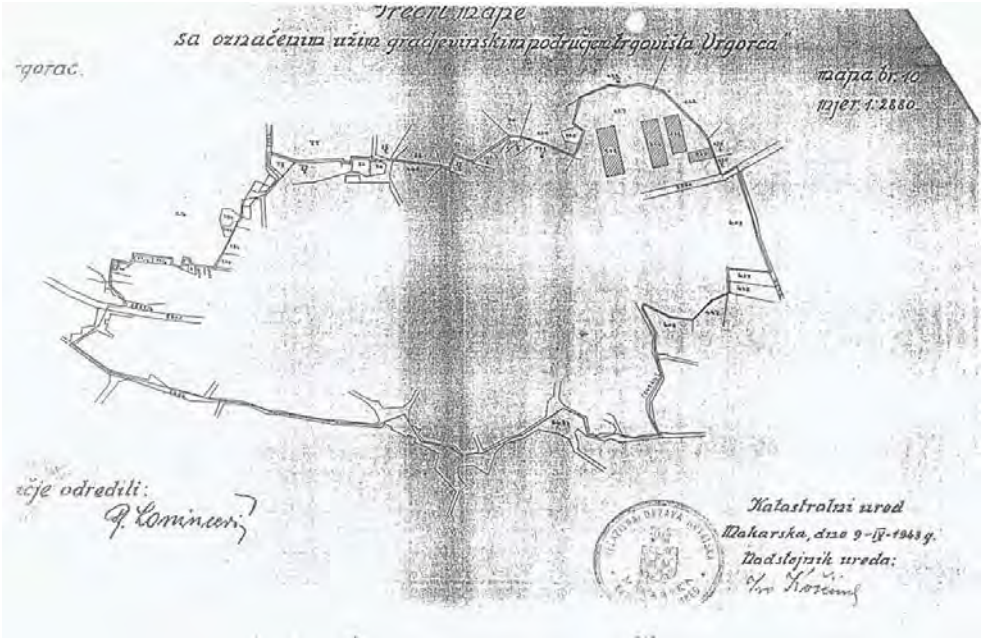

1.1.1. Osnovne karakteristike i podaci o perivoju

Park u središtu Vrgovca značajna je gradska struktura koja nosi obilježje urbane i kulturne slike grade. Više od stoljeća u njemu se očituje stoljetna tradicija perivojne kulture u suživotu i memoriji građana.

Park je 24. veljače 2010. godine upisan kao kulturno dobro u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Prostorne međe kulturnog dobra obuhvaćaju k.č. 673 k.o. Vrgorac prema novoj katastarskoj izmjeni, odnosno na k.č. 409/4, 437/2, 438/2 i k.č. zgr 689 k.o. Vrgorac (zk ul 2422), prema staroj katastarskoj izmjeri. Park ima svojstvo kulturnog dobra te je sukladno Zakonu upisan u Registar kulturnih dobara Rapublike Hrvatske. U obrazloženju se navodi da je Vrgorski „povijesni perivoj“, sačuvao svoj izvorni izgled i granice, a „svojom ljepotom, inventivnošću i kulturnoj vrijednosti jedinstven je u Dalmatinskoj zagori i kao takav vrijedan je spomenik kulture ovog kraja“.

Kopija katastra iz 1943. g.

Vrgorski park nastao je na prijelazu između 19. i 20. stoljeća i spada u povijesne perivoje. Ne postoji javna isprava o nastanku parka i nije poznat projektant i izvođači radova. Naime, u Državnom Arhivu u Zadru, gdje se čuva dokumentacija vezana za građevinske

pothvate za vrijeme Druge Austrijske pothvate u Dalmaciji, nisu pronađeni izvori u kojima se spominje gradnja parka uz upravnu zgradu Austrijske duhanske stanice.
Možemo pretpostaviti da je postojao samo načelni nacrt uređenja parka, a da se park razrađivao u skladu sa specifičnom situacijom na terenu. Park je naručen i izveden od strane Austrijske duhanske kompanije. Međutim njegov izgled i kreacija rezultat su entuzijazma i vještine pojedinaca koji su uz puno uloženog vremena i truda oslobađali stijene, usjeke i kreirali nove forme u krškom terenu.
Zbog zahtjevnosti terena i podređivanja ideje prirodi, nije se sve moglo predvidjeti projektnim nacrtom već se stvaralo na licu mjesta. U formiranju parka prepoznaje se senzibilnost otkrivanja mikrolokcije i terena samog po sebi.
U današnje vrijeme nezamislivo je stvaranje perivoja sa potpuno ručnim radom oslanjajući se na vještine pojedinaca. Stoga je ovaj park za današnje vrijeme značajan, osim po svom urbanom i estetskom značaju gradskog perivoja, tako i zbog zahtjevne gradnje na kamenitom terenu.

U obrazloženju Rješenja Ministarstva kulture navodi se da je park građen u funkciji zatvorenog parka namijenjenog samo određenim korisnicima, te je tek 1960. otvoren za svim građanima i postao javni gradski park. Postoje podaci o obnovi parka 1936. godine kada je nadograđen bunar i napravljeni su objekti za rasadnik cvijeća. Park se 1998. godine uknjižuje na općinu Vrgorac rješenjem o vlasništvu nad parkom.
Smješten je u samom centru Vrgorca i površinom je nešto veći od 1 ha, a karakteriziraju ga dvije osobitosti:

- povijesni i kulturni značaj koji ga smješta u dragocjenosti perivojne baštine;
- morfološka i stilska osobitost koja ga predstavlja kao istinitog predstavnika parka Dinarske regije, točnije Dalmatnske Zagorske i njezine krajobrazne tipologije.

1.1.2. Povijesni i kulturni značaj

Vrgorski gradski park nastao je na samom početku 20. stoljeća u vrijeme dok je svijest i potreba za uljepšavanjem gradova i mjesta bila na vrhuncu svojih ostvarenja. Svi najvažniji današnji gradski perivoji u hrvatskoj nastajali su od sredine 19. do početka 20. stoljeća.

Svaki je grad imao svoje „društvo za uljepšavanje gradova“ i razvijenost nekog mjesta prezentirala se ljepotom i uređenošću njegovih perivoja i šetnica. Izvorni nacrti parkova rijetko su sačuvani, a tako su i autori pojedinih perivojnih na području Hrvatske često ostali nepoznati. O perivojnim umjetnicima i vrtlarima koji su održavali parkove također se nije puno pisalo. Tako i o ideji i autorima vrgorskog parka također malo znamo.
Međutim, taj je park danas svjedok vremena u kojem su parkovi postali jedan od najvažnijih elemenata gradske kulture. U današnje vrijeme unatoč naprednim tehnologijama i strojevima izgradnju takvog parka bilo bi gotovo pa i nemoguće financijski i tehnički ostvariti.
Preciznost oblikovanja prirodnih formi i krških oblika te količina ručnog rada koju je vrgorski park zahtjevao i podsjetnik na važnost koju parkovi imaju u gradovima, a danas ih shvaćamo zdravo za gotovo i zanemarujemo.

1.1.3. Popis literature

1. Obad Šćitaroci, Mladen i Bojanić Obad Šćitaroci, Bojana: Gradski perivoji Hrvatske u 19. stoljeću: Javna perivojna arhitektura hrvatskih gradova u europskom kontekstu, Zagreb, 2004.
2. Obad Šćitaroci, Mladen:Hrvatska parkovna baština: zaštita i obnova, Zagreb, 1992.
3. Viduka Franić, Ivana: Obnova gradskog parka u Vrgorcu, Vrgorac, 2012.
4. Pešić, Neno: „Prijedlog zaštite gradskog parka u Vrgorcu“, Ekološki glasnik, 12/12/2001.
5. Alberto Fortis: Put po Dalmaciji, Globus, Zagreb, 1984.
6. Fran Kušan: Što je značajno za našu mediteransku vegetaciju i gdje su njezine granice; Biološki vodić, Sarajevo 1978.

1.2. Prilog - Podaci prikupljeni iz Splitskog arhiva *

DRŽAVNI ARHIV U SPLITU-ARHIV MAPA ZA DALMACIJU I ISTRU - OPĆINA VRGORAC

Vrgorac, Gradski park u Austrijskom katastru iz 1835 i 1852 god.

U Državnom arhivu u Splitu u sklopu Arhiva mapa za Istru i Dalmaciju nalaze se katastar općine Vrgorac (Commune di Vergoraz, mapa 10, list 15) koji se sastoji od katastarskih mapa, upisnika i poreznih operata. Katastarski planovi predstavljaju detaljne gospodarske karte s uputom o načinu korištenja površina, a crtani su rukom i obojeni živim bojama.

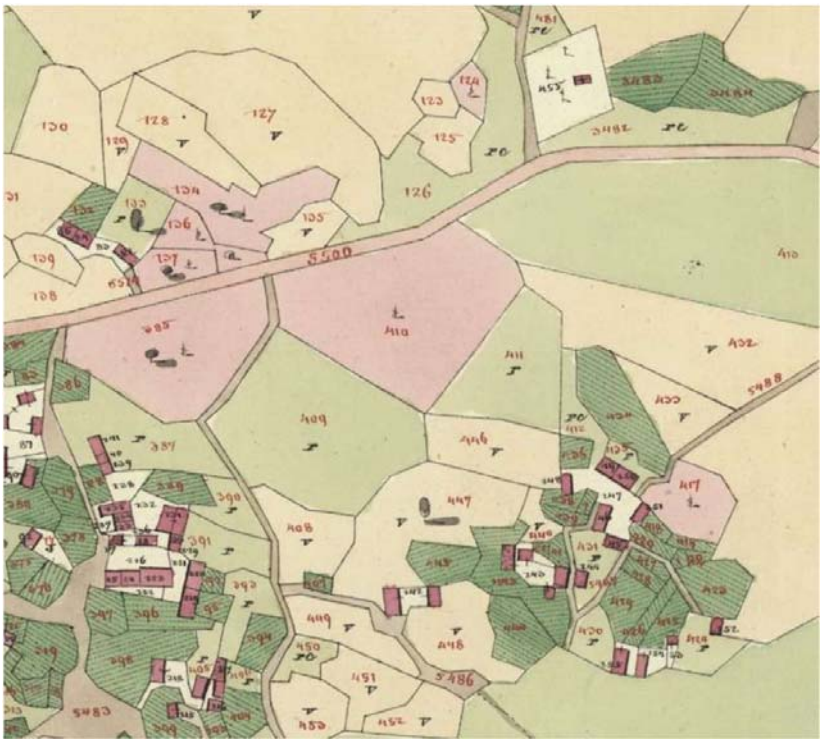
U sklopu istog arhiva nalazi se i Upisnik čestica zgrada (Protocollo delle particelle degli edifizi) izrađen koji sadrži inventar svih nepokretnih dobara u gradu pokazujući na taj način tamošnje građevinsko i vlasničko stanje. U Upisniku čestica zgrada navodi se kućni broj, ime i prezime vlasnika, njegovo zanimanje, mjesto stanovanja, opis zgrada s oznakom katova i prostorija, zatim se navode i dvorišta, ruševine, krušne peći, gospodarski objekti, povijesni objekti, utvrde, crkve, itd.

Osim Upisnika građevinskih čestica postoji i Upisnik čestica zemalja (Protocollo delle particelle dei terreni) izrađen 1835 i revidiran 1852. god. u kojem su navedena imena i prezimena vlasnika, njihovo prebivalište, zanimanje, broj čestice, površina čestice u austrijskim klafterima (1 klafter=3,6m²), klasa zemljišta, zakonski status dobra, vrste kultura i površine pod kulturama te prihodi od čestice izraženi u austrijskoj moneti.

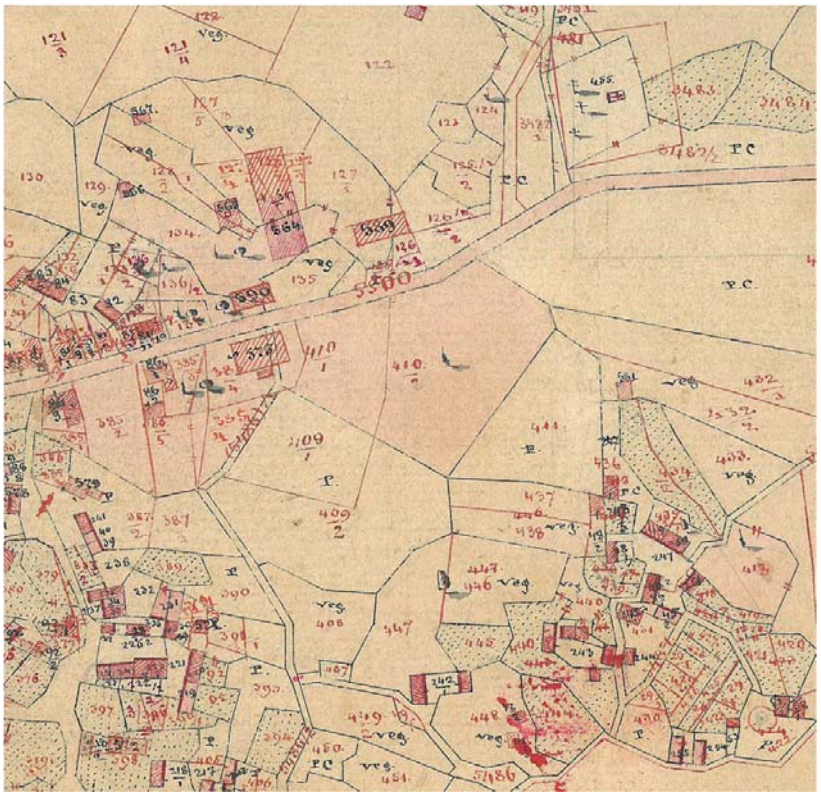
UPISNIK ČESTICA ZEMALJA 1835. god.

BR.ČEST. ZEMLJE.	IME VLASNIKA	VRSTA KULTURA	POVRŠINA	KLASA
385	Franich Antonio	Vinograd i voćnjak	1066m²x3,6	druga
408	Jellavich Tommaso	Polje za sijanje/sjetvu	304m²x3,6	peta
409	Martinaz Francesco	Pašnjak i vrt	1364m²x3,6	prva
410	Polich Mario	Vinograd	1510m²x3,6	treća
411	Polich Mario	Pašnjak	658m²x3,6	prva
413	Vergoraz Commune	Pašnjak	120m²x3,6	prva
432	Sogliach Matteo	Polje za sijanje	1165m²x3,6	peta
446	Sogliach Pietro, Mario, Andrea	Pašnjak	420m²x3,6	prva
447	Jercusich Antonio	Pašnjak	788m²x3,6	prva

Iz ovoga možemo iščitati da su se 1835. god. na području današnjeg parka nalazile poljoprivredne površine privatnih vlasnika na kojima se uglavnom uzgajala vinova loza ili su bili pašnjaci te polja za sijanje sjemena.

katastarska karta iz 1835. god.

katastarska karta iz 1852. god.

Na katastarskoj karti iz 1852. godine se vidi da je izvršena podjela pojedinih čestica na više dijelova te da je ucrtana zgrada (vjerojatno za činovnike režije duhana) u SZ dijelu parka (čestica 575). Predpostavlja se da je zgrada naknadno ucrtana na karti jer je karta izrađena prije doba Austrijske uprave.

Cesta iznad budućeg parka (čestica 5500) zapravo je dio trase poznate Napoleonove ceste koju je francuska uprava Dalmacije izgradila 1807. godine. Vrgorac se nakon izgradnje te ceste početkom 19. stoljeća počeo širiti i graditi s obje strane ceste. U vrijeme austrijske uprave grade se nove zgrade koje Vrgorcu daju reprezentativniji građanski mediteranski štih, drugačiji od klasične pučke gradnje u starijem dijelu grada.

* podatke dostavila Maja Zelić, Konzervatorski odjel Imotski

1.3. Prilog - Sjećanja građana na park

Razgovore sa građanima Vrgorca koji pamte park iz starijih vremena obavila je i zapisala Željka Opačak direktorica Turističke zajednice Vrgorac.

KORNELIJA NELI BAJALO, rođena 1950. godine

Sjedište Duhanske bilo je u Mostaru. Nakon Domovinskog rata vraćeno je Gradu Vrgorcu pravo na duhansku (?)prema informaciji Slavka Andrijanića. Svakako s njim obaviti razgovor. U ex Yu uprava duhanske je bila u Metkoviću. Prema govoru mog oca (Dragutin Bajalo – Drago), koji je radio u kancelariji duhanske (kao i moja mama Veronika Pihler – Vera, gdje su se upoznali, zadirkivali, pa vjenčali), stan u Duhanskoj su dobili kad sam imala oko 3 godine. Prethodno smo živjeli u Franića kući, gdje sam se ja rodila (1950. godina).
Na fotografiji mi je oko 3 godine, iz koje se vidi bujnost gredica i cvijeća. Božuri u dva centralna kruga, od ostalog cvijeća najviše se sjećam bijelih ljiljana, a od niskog zumbula i sunovrata, kao i sljeza – rozi i crveni (ne grmovi).
Kroz moje najranije djetinjstvo park su čuvali stražari i vrtlari, a moglo se prošetati samo u društvu odraslih vezanih uz činovništvo duhanske.

Zgrada za stanovanje činovnika i park koji je okružuje bili su reprezentativni i namijenjeni višim dužnosnicima koji su tu boravili ili dolazili u posjete. Kroz park su šetale gospođe izgledom i ugledom koji je bio karakterističan austrijskom dobu, i koji je zadirao sve do mjesta gdje je Austrija radila, gradila i čuvala svoje granice.
Moje istraživanje prema starim fotografijama i sjećanjima iz djetinjstva te velikom meditativnom posvećenosti o arhitekturi parka, teren, staze, podzide, vidikovci i nakraju raslinje uvele su me u spoznaju kako se park razvijao do pedesetih pa na dalje.
Kroz rat i poslije rata (II. svjetski) nemam nikakvog uvida, ali po pričama mog oca koji je bio činovnik i prije 1951. god zaključujem da je park bio očuvan, a da je bilje opstalo i razvijalo se što samo po sebi, ali i obogaćeno (gdje su zasigurno uvedene i druge vrste cvijeća kao i proširenje uređenja nekih novih površina). Kraj bunara krug gdje se još naslućuju kameni obrub te veliki krug u rupi kraj tuša.

Staze su bile, zemljane a mjestimice ojačane tučenim kamenom. Staze su bile omeđene poluklesanim kamenom kao i cvjetne površine.

Stepenice su rađene iz punog kamena, a one pliće rađene su s kamenim stepeništem između kojih je bilo zemljano gazište. Ponegdje su se uklesavale uz stijenu uz koju su trebale proći.

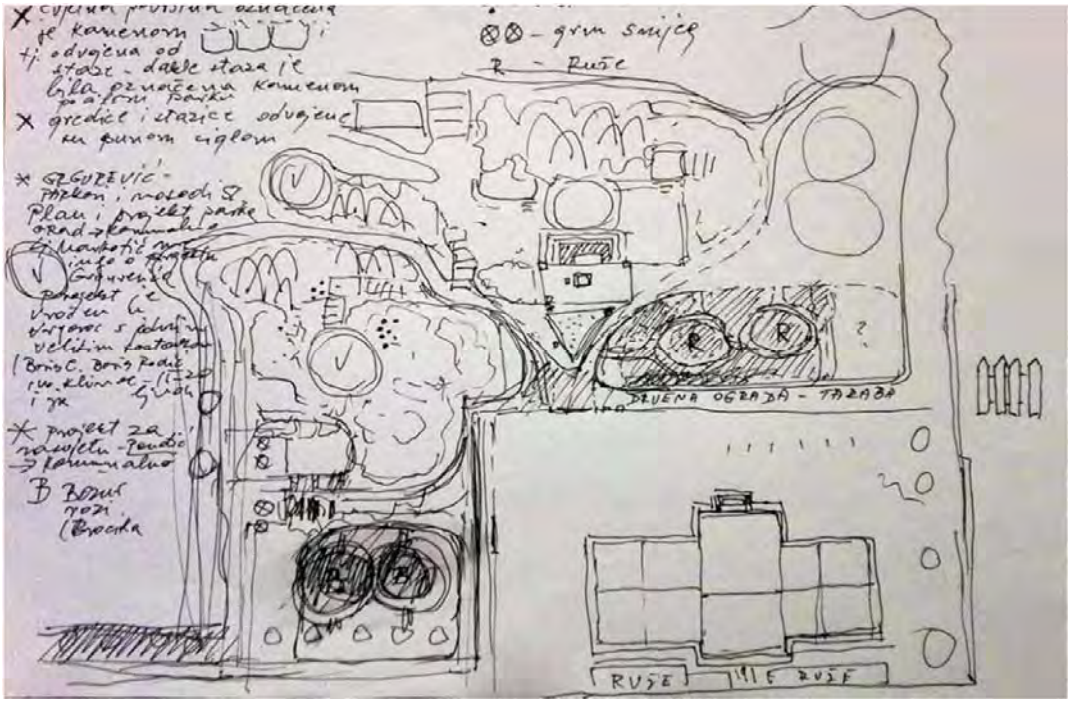
Teren na kojem je nastao park definirao je park i inspirirao njegovog stvaratelja.

Ukratko: Ružičnjak (na mjestu današnjeg dječjeg igrališta). Božuri, rozi prekrasni (preneseni i presađeni i danas postoje kod gospođe Drage Erceg, kao i iza zgrade bivšeg starog suda u vrtu od Marijane Pivac te u vrtilima kod pok. Bracike). U sjenovitim dijelovima parka isprid cvjetaju plavo, dionice s lukovicama, ciklame i visibabe. Kasnije su se počele događat maćuhice, kad je park počeo polako opadati. Ciglom punom crvenom su bile omeđene staze, čvrsto utabana stazica sitnim kamenjem, ali uglavnom sve je djelovalo prirodno i nenametljivo.

Zemlja, utabani šljunak (na dionicama kaldrma)

Ispred zgrade 2 osmice cvjetnjaka. Bila je drevna ograda, a ne željezna.

Skica gospođe Neli:

Djetinjstvo gospođe Neli provedeno u blizini parka ostavilo je i precizna sjećanja na park. Za razliku od današnjeg stanja, na skici se ističu skupine cvjetnog grmlja i ruža, a i najveća razlika je u činjenici da su parterne površine parka bile ispunjene i bogatije trajnicama i cvijećem.

MIRJANA BOBANAC, rođena 1950-ih

Svaka površina koja nije bila prolaz bila je zasađena cvijećem. Većinom su bile pijunke, dalije (velike ruže, u svim bojama, koje su trajale više sezona)

Oranžerija je služila kao alatnica i ostava za čuvare i vrtlare.

Na mjestu današnje sjedeće garniture lijevo od glavnog ulaza (drveni stol i dvije klupe) bila je željezna sjedeća garnitura. Svaki vidikovac imao je po jednu željeznu klupu i više nije bilo sjedećih mjesta u parku.

Na mjestu roze zgrade bio je obrađivani vrt s povrćem. Domaćice koje su tada živjele u zgradi Uprave(1950-ih) nisu išle u nabavu voća i povrća jer su sve imale u vrtu. Kraj vrta je odmah bio i bunar koji je služio za navodnjavanje vrta.

Park je izgrađen za vrijeme Austro-Ugarske. Građen je planski, da služi obiteljima koje su živjele u zgradi Uprave duhanske stanice. Svaki kamen, svaka sadnica, sve je imalo svoje mjesto i sve je sagrađeno za određenu namjenu. Građen je za šetnju, za prolazak, a ne za zadržavanje. To je zato jer su tadašnje žene, dame koje su živjele u zgradi, većinu vremena provodile u kući, pa im je park bio za rekreaciju, za kretnju. Zato je puno stepenica, uspona, da bi se što više razgibale. Na vidikovcima su također bile klupe, i dame su se tu većinom sunčale. Austro-Ugarska je jako puno držala do svojih ljudi i onoga što su oni napravili. U to vrijeme osnovna škola nije bila u Vrgorcu nego u Kotezima, i za vrijeme sunčanih dana, sunce bi kroz prozor padalo na prve dvije klupe u kojima su sjedili učenici. To je odmah javljeno čelnicima u AU, i oni su odmah došli, zatvorili taj prozor i napravili novi. To samo govori koliko su držali do svega i pazili. Tako su i park sagradili isključivo da bi udovoljili svojim ljudima, odnosno radnicima u duhanskoj stanici, da bi oni imali gdje šetati i uživati.

Ispod bunara koji je ispred zgrade je bio mali bazenčić (voda je iz bunara pumpom išla do bazena) i u tom bazenu su se kupali.

Prva lijevo rupa je sagrađena za sportsku rekreaciju, tu su se većinom igrala djeca iz tih

obitelji, loptama, vježbali su i slično.

Za vrijeme postojanja duhanske stanice se do parka zaista držalo, uređivalo se, obrađivalo, al već s dolaskom Braće Rakić i otvaranjem parka, lagano se prestaje briniti o njemu.

Čempresi koji su u parku bi trebali biti stariji od parka, oni su se sadili valjda s onima koji su ispred Duvanske, pa se onda oko njih počelo graditi ostalo (navodno su stari 200 godina).

Poslije su sadili borove, lovorike, raslinje i ostalo.

Na vidikovcima je pod bio potpuno ravan, popunjen zemljom, nije bilo onih kamenja koja strše kao danas. U cijelom parku ustvari nigdje nije bilo nijednog kamena koji se vidi ili strši, sve je bilo ravno i popunjeno i potpuno sigurno.

Proslavu 100. obljetnice rođena Tina Ujevića 1991. godine, trebala se održati u Parku te se za tu priliku krenulo popravljati zid (op.a. najvjerojatnije onaj zid prema gostioni POD MARUNOM), međutim zbog početka Domovinskog rata i odustalo se od obnove i zid je ostao nedovršen, odnosno napola je dovršen.

IVKA JELAVIĆ, rođena 1944. godine

Do oko 1960-ih u park se nije moglo ući s nijedne strane osim na glavni ulaz. Ovo sve ostalo je bilo ograđeno. Moglo se ući samo ako bi te pustili stražari, ili vrtlari, ili ako bi te uveo netko ko je živio u zgradi. Kao dijete sjećam se Mije Vuković koji je bio čuvar u parku. 1965. ili 1966. je bila neka proslava, i park se tada otvorio za javnost. Garifuli su svirali na vidikovcu, a onaj dio ispod guvna (vidikovca, prvi lijevo) se malo poravnao, cimentirao i tu smo plesali (ono di je sad klupa). Onaj prvi dio, lijevo od ulaza su bile prekrasne roze ruže, bilo ih je baš dosta. Prijatelj mog brata iz Opuzena je baš došao u Vrgorac i čekao nas da završimo s poslom, i kad smo se našli on kaže baš sam lipo prošeta kroz park i okupa se.. mi nismo imali pojma šta ima u praku, i da ima bazen za kupanje, eto koliko nismo smili ulaziti u park! Ispod bunara je doli bila česma za vodu i mali bazen i tu su se ljudi kupali. Nije prije bilo onoga oću li okolo ili kroz park, jednostavno nije bilo ulaženja u park. Bilo je i dosta bršljana po parku, uz sve stazice je rastao. I staze prije nisu bile šljunčane nego zemljane.

MARIJA GALIĆ, rođena oko 1940-ih

Uz cestu bija je snig (vrsta cvijeća), živi zid od sniga s glavnog ulaza… Taj snig danas ima i ispred crkve u Vrgorcu (pretpostavljam da je presađen iz parka jer se sve presađivalo iz parka). Ima ga i u Dragice Galić, jer njen svekar Petar Galić bija čuvar. U parku je bija i božur rozi, nije bija dug drveni (ne za pitar), danas taj originalni božur iz parka ima Draga Erceg pok. Vida i njena sestra na Škljuima. Žene su nekada presađivale to cviće iz parka i znam da ga one i danas imaju. U rupi (od Pušićeve kuće i Šarićeve kuće) bila ruža penajčica s malim cvitovima penjala uz zid (roza i crvena). U kraju di je Pušićeva kuća, dva tri koraka iznad ruža (u kraju dugog poda) je bija jasmin. Taj jasmin postoji i danas u tom parku, samo malo naviše jer se čupalo i bacalo pa se primija na drugom mistu. Igračke iz parka treba skroz maknut i stavit ih kod zgrade.

DAVOR JELAVIĆ, rođen 1952.

Za vrime mog djetinjstva nije se smilo ulaziti u park. Kad sam imao svojih 10-ak godina, a to je bilo 1962. godine – 1963. godine, da me stražar kojim slučajem uhvatio u parku svaku bi mi kost slomija. Staze su bile ozidane (obrubljene) kordunicama i nasute žalom. Na ulazu u park, odmah na lijevu stranu bile su velike ruže, više bile boje nego roze. Bilo ih je bar 30 komada. Ja nisam smija ko dite uć, ali oni koji su živili unutra u zgradi, znali su otkidat ruže i dobacit nekome. Možda je park bija otvoren za javnost od 1960. godine, ali ja ko dite nisam smija uć ni '62., ni '63., ni '64., ni '65. Možda san moga s materom uć, ali ja sam nisam smija. Niti su se dica smila u parku igrat jer bi ih stražar uvatija. Stražar Mate Radalj je zna trčat za dicom po cilom Vrgorcu ako je vidija da je neko dite uspilo priskočit priko zida i uć u park. Cili park je bija ograđen. I sa današnje strane Zagrebačke ulice je Park bija ograđen suhozidom na kojem je bila mrežasta željezna ograda. Vjerojatno je taj zid u današnjoj Zagrebačkoj ulici srušen kada se radila ta cesta. Bija je ograđen i sa južne strane, zidovima i suhozidma s bodljikavom žicom.

Sićam se trojice stražara koji su radili u Parku, Mate Pravdin, Mate Radalj i Petar Galić. Oni su imali jedan sat kojega sat je stara Austija napravila. Svako po sata morali bi navijat taj sat, a on je unutra ima neki karton i onda na tom mistu di ga je navija, sat bi napravija rupu. Ako je stražar zaspa i nije ga navija, sat nije napravija rupu. A nije ga moga vraćat i pomicat kako

oćeš. Nego je mora bit budan. I onda bi sat očita koliko je tko spava. Ako je stražar radija po noći on ga je isto mora navijat svako po sata. Oni su taj sat bacali ne bi li ga razbili, ali nisu ga mogli uništit.

1.3.1. Fotografije iz arhive građana

Arhiv Kornelije Bajo

sl.1. originalne stare ukrasne vaze

sl.2. oko 1953. ruže, božuri

sl.3. početak 1960-ih - staze

sl.4. rujan 1960-ih, drvena ograda

sl.5. sredina 1950-ih, kamena klupa na

sl.6. oko 1958 - na najvišem vidikovcu

sl.7. rujan 1960-ih, pogled s vidikovca

sl.8. sredina 1950-ih, park pod snjegom

sl.9. vjerojatno 1970-ih, pogled s vidikovca

sl.10. 1958. g., obitelj se slika na vidikovcu

sl.11. pogled s današnjeg parkinga na vrtle (danas je na tom mjestu zgrada)
i mali dio staklenika

Arhiv Davora Jelavića

sl.12. Vrgorac i režija duhana 1913. godine

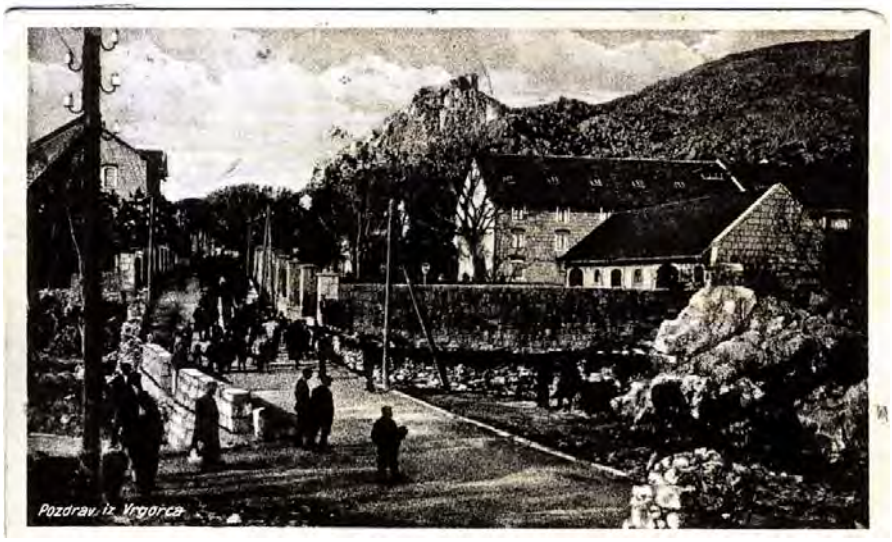
sl.13. Cvjećara - rasadnik, između 1920-ih i 1930-ih

sl.14. razglednica iz 1902., režija duhana

sl.15. razglednica

sl.16. razglednica

sl.17. razglednica

sl.18. Vrgorac 1901. godine

Arhiv Višnje Radić

sl.20/21. djevojke u parku, 1936.g. (Marija Hrstić, Anka Jović, Dobrila Marinović, Milena Hrstić)

sl 19. sredina prošlog stoljeća, glavna gradska ulica, uz glavni ulaz u park

1.4. Osvrt na sjećanja građana i arhivske fotografije

Izvorna povijesna dokumentacija kroz koju se može pratiti osnivanje parka, sadnja i razvoj zelenila nije sačuvana.

Međutim temeljem sjećanja građana i obiteljskih fotografija moguće je slijediti florističke i druge promjene kao i način korištenja parkovnog prostora. Navedeni izvori, osobito isčitavanje starih fotografija i razglednica upućuju na relativno precizni prikaz prostornih promjena i društvenih osobitosti koja su utjecala na korištenje i izgled parka.

Tokom stoljetnog postojanja parka kroz dvadeseto stoljeće, možemo promatrati dva vremenska perioda koja se međusobno razlikuju po intenzitetu uređenja i održavanja zelenila u parku a osobito po korištenju parkovnog prostora od strane građana. S obzirom na ulogu parka i njegov značaj za same građane Vrgorca možemo razlikovati dva izuzetno različita perioda:

- od osnivanja perivoja, dakle od kraja osamnaestog stoljeća pa do 60. tih godina 20. st.;
- od šezdesetih godina prošlog stoljeća do danas.

a) Period od osnivanja parka do 60-ih godina prošlog stoljeća

Oskudni zapisi i arhiva koja postoji o parku, uz mogućnost isčitavanja fotografija i razglednica iz ovog vremena, ukazuju:

- park je isključivo namijenjen i korišten od strane povlaštenih građana vezanih za Austrijsku duhansku industriju, pojedinih činovničkih obitelji i njenih članova. Park je zatvoren za ostale građane Vrgorca;
- prostor parka je brižno njegovan i uzorno je hortikulturno uređen i održavan a nasadi trajnica i cvjetne plohe, spadaju u parkovne elemente koji zahtijevaju stalnost održavanja i njegu tokom cijele godine;
- održavanje parka moralo je biti povjereno majstorima pripadajućih struka koji su imali i osobitu vještinu u svom poslu. Ovdje se naročito misli na kamenoklesare, čistače i školovane vrtlare koji su uzgajali povrće i cvjeće. Vjerojatno su i spretni kovači i stolari imali puno posla budući je trebalo održavati metalne ograde, klupe i druge parkovne elemente;
- ovdje se provodila vrtlarska praksa i stjecala evropska perivojna iskustva koja su istovremeno jednaka onima u prijestolnicama Astro-ugarske monarhije. Inače je

poznato da su najpoznatiji vrtlari iz Beča dolazili u Dalmaciju i pomagali u osnivanju javnih parkova (npr. u dokumentima za osnivanje parka u Jelsi iz tog vremena stoje popisi bečkih vrtlara; Ivanka Mlinarić u *Gradska šetališta Hrvatske,* ŠK, 2002.);

- i u gradu Vrgorcu direktno je provođena praksa i kultura tog doba jednaka onima kao u gradovima AU, stilski i namjenski oblikuje se lijepi zeleni prostor, oponaša se i oplemenjuje priroda za rekreaciju i ugodu. Park je namjenjem prolasku, hodanju, dnevnoj rekreaciji i ugodi ali ne i zadržavanju, nikako igranju.

Što se vegetacije tiče iz vremena prve polovice dvadesetog stoljeća, osobito tridesetih godina, možemo primjetiti sljedeće:

- parkom prevladava crnogorično raslinje, uglavnom čempresi koji već snažno dominiraju krajobrazom, što znači da su se ovdje bili i prije osnivanja parka;
- prostor parka puno je manje ispunjen stablašicama nego što je to danas;
- parter parka bio je potpuno drugačiji i brižljivo ispunjen cvatućim trajnicama, vjerojatno sezonskim cvijećem i ružama. „*..svaka površina koja nije bila prolaz bila je zasađena cvijećem" (* sjećanje Mirjane Bobanac*);*
- površine parka uz staze stoga su bile dobro osunčane jer se inače ovdje ne bi moglo uzgajati cvjetnice. To također potvrđuje činjenicu da nije bilo bjelogoričnih krošanja kao danas, osobito ne koprivića koji stvaraju gusti sklop krošanja i sjenovitost u prizemnom dijelu parka;
- spomenute vrste poput ruža, dalija, sniga (vjerojatno suručice *Spirea sp* . ili snjeguljice *Iberis sempervirens* .) dokaz su visokoj vrtlarskoj kulturi i unošenju biljnih vrsta koje nema u prirodi i koje su se morale nabaviti u rasadnicima. Osim napora nabave ove su vrste tražile i specijalnu njegu i prikladno orezivanje.

b) Period od 60-ih godina do danas

Sredinom prošlog stoljeća vrgorski park zadržao je svoj visoki standard hortikulturnog uređenja i održavanja. Mnogi stariji građani pamte cvjetne nasade i ružičnjake iz djetinjstva jednako kao i strogu kontrolu ulaska u park, osobito nemogućnost spontane igre i samostalnog korištenja parka. Kontrola i intenzivnost održavanja čini se da je trajala paralelno sa građanima koji su bili

zaduženi za park i koji su prema gradu i svojem radnom zaduženju imali tu obavezu. To su bili ljudi koji su dugogodišnjim radom stekli iskustvo vrtlarenja i koji su i poslije drugog svjetskog rata zadržali svoje navike njege i kontrole ponašanja građana u parku, osobito djece.
Čini se da se upravo nakon šezdesetih godina događale velike promjene koje su direktno utjecale na daljni razvoj Gradskog parka, a time i na njegov izgled i razvoj narednih destljeća.
U prvom redu to je vrijeme otvaranje parka za sve građane. Paralelno sa time prestaje stalnost održavanja a budući je park bio zahtjevno oblikovan, tražio je i stručno vrtlarsko iskustvo uz stalno prisustvo vrtlara. Jedino tako su se i mogli održati intenzivni nasadi cvjetnih gradica, trajnica i ružičnjak. Razumljivo je da je i trajno raslinje u parku, potrebno održavati i orezivati osobito zimzeleno grmlje a ovdje je to sveprisutan lovor.

Dakle, vrtlarenje i kontinuitet stručne njege potpuno izostaju zadnjih desetljeća, zapravo možemo reći da nedostaje zadužena osoba ili tim za održavanje parka. Građani se još i danas sjećaju imena konkretnih radnika, vrtlara koji su brinuli o parku iz perioda prvih pola stoljeća gradskog parka. Čini se da je upravo to i najveći nedostatak danas u Gradskom parku.

Međutim, važno je naglasiti da je u parku održavana higijena i staza i raslinja, formirano je dječje igralište, održavani koncerti i park je bez obzira na sve intenzivno korišten i saživljen sa građanima Vrgorca.
U poglavlju inventarizacije postojećeg bilja detaljno je prikazano sadašnje stanje raslinja uz prikaz i ostalih sadržaja, osobito staza, kamenih stuba, podzida.
Možemo zaključiti da je vrgorski Gradski park stabilan u svojoj prirodnoj osnovi jer se je upravo zahvaljujući izvornosti staništa zelenilo moglo nesmetano razvijati. Ovaj prirodni proces uz vitalnost zelenila uvijek spašava perivoje i uresno zelenilo budući da je i naturalizirano zelenilo uvijek dragocjena osnova i najvrijedniji potencijal u obnovi i revitalizaciji parka.

Perivojna kultura nosi umjetničku razinu i tek onda parkovi mogu baštiniti i svoju estetsku ulogu a upravo nedostatkom održavanja gubi se ova kulturna dimenzija vrtne umjetnosti. Park je efemerno umjetničko djelo, podložno promjeni i biološkom razvoju, za razliku od drugih umjetnosti koje imaju svoju fizičku postojanost bez obzira na intenzivnost održavanja.

Sve navedeno snažno se ogleda i u vrgorskom parku koji baštini i prihvaća sve gradske padove i uspone, osobito ove nastale zadnjih tridesetak godina. Park neposredno svjedoči promjenama u gradu i društvu, trendovima i potrebana građana a da često toga nismo ni svjesni. Promjene u parku uvijek su posljedica rada i korištenja građana kojem pripadaju. Zelene površine i parkovi urbana su nadogranja, kulturni javni sadržaj koji nažalost ne spada u primarnu infrastrukturu, tako da njihova devastacija može trajati dugo a obnova presporo. To je proces koji neprimjetno ali uporno slijedi ako nedostaje pravi odnos prem ovim zelenim javnim strukturama. Činjenica je da je zahtjevnost obnove bilo po agrotehničkim, građevinskim, dakle financijskim troškovima proporcionalna vremenu nedostatne njege i održavanja.
Za vrgorski Gradski park možemo zaključiti da ovdje slijedi pedantna i svakako zahtjevna obnova, međutim sam park danas je konceptualno potpuno očuvan, postojano nosi svoj osobiti ambijentalni duh, floristički je vitalan bez obzira što je snažno naturaliziran.

1.4.1. Promjene, usporedbe i analize parkovnih elemenata i floističkog stanja parka

Prošetavši gradskim perivojem kroz njegovih sto godina uz velika ograničenja neposrednog iskustva i nedostatne dokumentacije, možemo ipak zaključiti:

- park je osnovan na temeljima visoke perivojne i urbane kulture u rangu srednjeeuropskih spoznaja i potreba vremena početka dvadesetog stoljeća;
- svako vrijeme i period u stoljetnom postojanju vrgorskog parka nosilo je svoje dobre i uzorne osnove i poruke, jednako kao i one koje su manje vrijedne i nepoželjne, uvijek je bilo dobrih i loših odnosa u oblikovanju i korištenju parka osobito ako gledamo sa aspekta grada i građana;
- obnova parka uvijek je i proces njegove promjena ali i jedini uvjet postojanja i opstanka za budućnost, zato je obnova uvijek vrlo odgovorni i zahtjevni zadatak.

Općenite spoznaje i pojedinačni uvid u vrgorski park tokom njegovih sto i tridest godina navode nas na nekoliko temeljnih zaključaka:

- u parku se mnogo toga mijenjalo, nestajalo, sadilo, samo nicalo ili rušilo..., ali je osnova parka nepromijenjena a njegove temeljne vrijednosti su ostale sačuvane;

- kamena struktura tj. izvorna prirodna građa, ovdje kao parkovni temelj ili parter, zapravo je ostala nepromijenjena i do danas je upravo ovaj prirodni kamen zaslužan da se očuvao jedinstveni karakter parka, bez obzira na „ukrase“ uz ili po njemu;
- čini se da je park uvijek baštinio svoj duh bez obzira što je pristup uređenja i intenzitet održavanja potpuno drugačiji prvih desetljeća u odnosu na zadnjih pola stoljeća;
- cvjetni, koloritni parter nestaje zajedno sa povećanjem bjelogoričnih krošanja, intenzivnijim razvojem samoniklog bilja i dominacijom razraslog lovora;
- zadnjih desetljeća i bez cvijeća i detaljno održavanih staza park je dnevno posjećen od građana svih dobi, dakle mnogo više nego kada je park bio pedantno vrtlarski održavan;
- povrtnjak je nestao u vremenu intenzivne gradnje i prvi je žrtvovan zbog nove stambene zgrade;
- osnivanje parkirališta nije slijedilo i primjerenu, stručnu obnovu granice parka na ovom dijelu gdje je ona devastirana paralelno sa izvedbom parkirališta;
- proširenjem kolnika Zagrebačke ulice također je uništen parkovni rubni zid koji nije obnovljen;
- mnogobrojni novi ulazi u park koji su nastali spontano, nisu doprinjeli pozitivnom korištenju parka, uz veće optrećenje i neprimjereno korištenje nastalo je i veće onečišćenje;
- vitalnost vegetacije osobito mnogobrojnih koprivića tokom ljetnih vrućina, doprinosi ostvarenju ugodne mikroklime unutar zasjenjenih dijelova parka i ovdje zelenilo nosi pozitivnu ekološku ulogu. Dragocjeni su sjenoviti ambijenti guste hladovine u centru grada za vrijeme ljetnih žega.

Memorije građana koji su i osobno vezani za ovaj park i grad, treba uzeti u obzir kod postavljanja smjernica u planiranom projektu obnove parka. Čini se da davni elementi parka koji se već desetljećima niti ne naziru, ponovno postaju jednako, ili čak i više aktualni i potrebni a sve u cilju kvalitete življenja u gradu. Ovaj put sa jednom velikom razlikom a ta je da će koristiti svim građanima a ne samo pojedinim obiteljima. U prvom redu ovdje mislimo na današnje potrebe građana za javnim zelenilom, koje su jednake ili puno jače nego onima sa početka prošlog stoljeća. Građanima je uvijek potrebno da se rekreiraju i odmaraju i obiteljski fotografiraju u posebnom ambijentu.

Park će uvijek ostati nezamjenjiv gradski prostor u kojem je moguće šetati, odmarati, družiti se,

i u kojem se može razonoditi i plesati ili jednostavno biti spokojan,... a sve je to moguće obnoviti jer je već obilno povijesno ostvareno i dokazano u ovom parku.
Također potrebna je obnova prostora za očuvanje osjetljivijeg bilja, radni zatvoreni prostor za vrtlare i za druženja – što je ostvarivo u napuštenom objektu oranžerije. Zanimljivo je i sjećanje na povrtnjak koji nažalost danas ovdje nije moguće obnoviti a koji je kao novi parkovni i urbani element nevjerojatno suvremen i atraktivan.

Temeljem starih fotografija, sjećanja i izvornih tragova danas možemo slijediti očuvanje i korištenje pojedinih parkovnih elemenata ili cijelih mikrolokacija.

Staze su potpuno prohodne, više ili manje održavane a to znači da je zapravo sačuvan i temeljni koncept parka. Gazište staza danas je potpuno drugačije i nije jednako na svim dijelovima parka. Možemo predpostaviti da su izvorno staze sigurno bile pjeskovite i da se jasno razlikovao onaj zemljani dio parka od glavnih staza i sporednih puteva. Sjećanje građana svjedoči da su staze bile zemljane a danas imamo kombinaciju jednog i drugog, vjerojatno kao posljedicu segmentnog pristupa održavanju ili saniranju, au najvećoj mjeri i različitom korištenju. Npr. na istočnom dijelu postoje staze i odmorišta koja su potpuno ispunjena zemljanim, točnije humusnim slojem kojeg čini nataloženi sloj lišća i erozivne zemlje.
Na zapadnom dijelu parka staze su dnevno korištene i dobro održavane zajedno sa dječjim igralištem. Možda upravo u ovoj usporedbi otkrivamo i temeljnu različitost povijesne uloge vrgorskog parka u odnosu na njegovo korištenje danas. Nejednako korištenje svih dijelova parka danas je glavni razlog i različitog stanja, održavanja i izgleda staza općenito.

Vidikovci i odmorišta također potvrđuju predhodnu činjenicu da je upravo intenzitet korištenja temeljno utjecao na održavanje ovih važnih parkovnih lokacija. Stare fotografije pokazuju kako se u najsvečanijim i najznačajnijim trenucima odlazilo na vidikovac i to ciljano zbog fotografiranja Odjeća ljudi i mnogobrojnost članova obitelji ukazuju da su to bili izuzetno birani trenuci i mjesta gdje se odlazilo družilo i fotografiralo. Vidikovci su prvih desetljeća perivoja bili posebna javna mjesta, uzvišena po svojoj strukturi i po doživljajima građana.
Sa promjenom načina života i običaja odlasci i boravci na vidikovce i odmorišta zadnjih su se

desetljeća potpuno promijenili i ova mjesta u vrgorskom parku gube nekadašnji svečani prostorni i društveni značaj.

Sa razvojem raslinja, osobito stabala koprivića i mnogobrojnih njihovih izduženih krošanja danas se čini kao da je vidikovac na nižoj koti nego što je to bio prije 50 i više godina. Međutim, danas je stanje ovdje vrlo loše. Rubni suhozidi, koji su također i kamena odmorišta, mjestimično su potpuno srušeni a površina gazišta je devastirana erozijom i neodržavanjem. Čini se da su upravo ova parkovna uzvišenja i lijepo oblikovana odmorišta trenutačno najpotrebitija temeljite obnove. Vidikovci se tako potpuno razlikuju od okolne kamene prirodne parkovne strukture što je potpuno i logično budući su oni nastali gradnjom a ne tek oslobađanjem prirodnog kamena. Podzidi, suhozidi, stube i površina tla, najviše su dotrajala i uništena upravo na povišenim odmorištima, osobito na najvišljem vidikovcu na istočnom dijelu parka. Ako se ovome doda činjenica da ovdje potpuno izostaju klupe onda je potpuno razumljivo kako su ovi značajni parkovni sadržaji zanemareni, jer ne smijemo zaključiti da su ovi sadržaji postali građanima nepotrebni.

Bunar i česme očekivani su elementi u povijesnom Gadskom parku, a bunar je bio i izrazito potrebni sadžaj uz zgradu Duhanske zajednice. Ovdje je vrlo zanimljivo rješenje uloge bunara koji snabdijeva vodom stanare iz zgrade i obogaćuje sadržaj parka.

Bunar je promišljeno pozicioniran budući je smješten na povišenom dijelu. Na površini koja je cca na 3 m nižoj koti, nalazi se česma koja je služila za piće i zalijevanje zelenila kada je to trebalo. Uz samu česmu izveden je betonski bazen, originalno rješenje koje je služilo za kupanje i osvježenje građana. Zapisi građana navode ovaj sadržaj kao značajni element njihove memorije koja ih veže za park.

Danas su ovi elementi dobro očuvani u smislu fizičkog traga i bunar se ističe monumentalnošću i preciznošću izvedbe. Međutim česma i bazen nisu u funkciji.

Ulazni portal i ograda parka i danas svjedoče o važnosti ovog gradskog parka. Na slici 19 jasno je vidljivo koliko je uredna i naglašena ograda parka utjecala na urbani red grada i parka.

Zelenilo u parku

Očekivano je da na starim fotografijama ne nalazimo ciljane motive isključivo cvijeća ili stabala. To su obiteljski dokumenti koji su prikazivali rijetke trenutke iz života građana, prilike da se fotografiraju pažljivo birajući mjesta kamo će pozirati. Činjenica da su lokacije u parku tako rado birani prostor za fotografiranje, jasno dokazuje koliko je park bio lijep i atraktivan, idealna kulisa za ovako značajne trenutke. Zahvaljujući upravo ovim starim fotografijama možemo primjetiti sljedeće:

- do šezdesetih godina prošlog stoljeća parkom dominiraju stabla crnogorice i to uglavnom čempresa, piramidalnih i horizontalnih, njihove dimenzije i razvoj upućuju na činjenicu da su vjerojatno neki od njih bili ovdje i prije osnivanja parka, osobito horizontalni koji se lijepo vidi na fotografiji sl.7 i sl.9;
- mogu se primjetiti i krošnje cedrova koje su ovdje ciljano sađene i sigurno je to bilo paralelno sa planiranom sadnjom i osnivanjem zelenila u parku;
- vrlo zanimljivo se ističu brižno njegovane cvjetne trajnice na slici 2. na kojoj vidimo lijepo razvijene božure, ljiljane, ruže....;
- na slici 1. vidimo originalne vaze koje naglašavaju ulaz, istovremeno dajući naglasak kreiranom ambijentu svečanog portala, dodatno naglašeno egzotičnim biljem, naročito agavom koja je česti motiv tog vremena kada su se osobito cijenile biljke koje nisu bile dio autohtone vegetacije;
- na slici 3. vidi se savršeni red staze, kamenog rubnjaka i trajnica na zemljanom dijelu, detalji koje je nemoguće danas doživjeti u parteru parka.

Posebna tema je objekt oranžerije gdje se čuvalo i uzgajalo cvijeće, što znači da je ovdje bio prisutan razvijeni oblik vrtlarske i perivojne kulture: uzgoj zelenila i cvijeća, čuvanje i posebna njega, te održavanje uz potrebnu smjenu i dopunu raslinja (sl.13).

Na slici 13. ističu se vrtovi povrća i cvijeća u logičnom spoju i u cjelini Gradskog perivoja. Nažalost ovi vrtovi kao prostorni sadržaj potpuno su nestali budući je ovdje napravljena stambena zgrada. Danas bi se oni bili sasvim suvremeni budući da sada svjedočimo brojnim primjerima osnivanja gradskih vrtova koji sadržajno i ambijentalno podsjećaju na ove vrgorske.

Općenito možemo zaključiti da se u prvih pola stoljeća Gradskog parka jasno ističe kamena struktura stuba, vidikovca i staza, ne opterećena grmljem, korovom i biotizacijom koja je

prisutna i kasnije. Sve upućuje na prijašnje veće osvjetljenje cijelog prostora parka, budući nije bilo bjelogoričnih krošanja koje zatvaraju gusti sklop i čine puno jaču sjenu nego je to slučaj sa čempresima. Vertikale čempresa scenski su atraktivnije ali dozvoljavanju segmentnu osunčanost te veće kretanje zraka i vjetrova u prostoru parka.

II. IDEJNO RJEŠENJE SA SMJERNICAMA OBNOVE

2.1. Smjernice obnove prema konzervatorskom elaboratu

Gradski park u Vrgorcu upisan je u Registar kulturnih dobara RH pod brojem Z-4475.
Prema konzervatorskom elaboratu Prostornog Plana Grada Vrgorca predlažu se smjernice za buduću obnovu parka koje obuhvaćaju:

- izmještanje ili novu organizaciju dječjeg igrališta;
- jasnije definiranje ulaza u park i zatvaranje spontanih pristupa i staza;
- obnovu povijesno značajnih parkovnih sadržaja kao što su gustirna i bazen;
- usklađenje i očuvanje specifične parkovne ambijantalnosti s potrebom za novi sadržajima;
- pažljivi unos nove parkovne opreme koji će biti usklađen s tradicijskim uzorcima;
- obnovu postojećih parkovnih površina, odmorišta, staza i stepenica u povijesnom duhu.

2.2. Uvod i projektni zadatak

Park u središtu Vrgovca značajna je gradska struktura i zelena javna površina. Park nosi obilježje urbane i kulturne slike grade, stoljetne tradicije perivojne kulture u svakodnevnom suživotu kao i u memoriji građana koja traje već više od stoljeća.

Park je 24. veljače 2010. godine upisan kao kulturno dobro u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Prostorne međe kulturnog dobra obuhvaćaju k.č. 673 k.o. Vrgorac prema novoj katastarskoj izmjeni, odnosno na k.č. 409/4, 437/2, 438/2 i k.č. zgr 689 k.o. Vrgorac (zk ul 2422), prema staroj katastarskoj izmjeri. Park ima svojstvo kulturnog dobra te je sukladno Zakonu upisan u Registar kulturnih dobara Rapublike Hrvatske.

2.2.1. Prirodni i prostorni značaj

Vrgorski park je prema svojoj strukturi i reljefnoj razvedenosti jedinstveni gradski park na ovim prostorima. U centar mjesta dovedeni su prepoznatljivi krški reljefi, stijene i vegetacija. Prema tome vrgorski je park savršeni predstavnik ideje pejzažnog parka 19. stoljeća koji ima za cilj dovođenje prirode u grad.

Park je sa sjeverne strane, gdje se nalazi i glavni ulaz, ograđen izvornom žičanom ogradom na kamenom zidu. Na istočnoj je strani potporni zid ceste te nekoliko manjih ulaza u park. Kameni zid obrubljuje zapadnu granicu parka, a s južne strane nema ograde.

Prirodna osnova parka, njegova temeljna kamena struktura, zaslužna je za potpuno očuvanje temeljne parkovne osnove do danas. Park je nastao na kraškom terenu kojega karakteriziraju škrape i vrtače, a prilikom izgradnje konfiguracija terena je kompletno poštivana. Nakon više od sto godina u parku je sačuvan originalni prostor i koncept staza, vidikovaca, odmorišta.

Park je ispresijecan stazama koje se, poštujući konfiguraciju terena, provlače između prirodnih stijena, a strmi djelovi na stazama savladani su kamenim stubama.Time su sve postojeće datosti terena i njegove prostorne specifičnosti iskorištene u oblikovanju i dobivaju novu kvalitetu.

Na tri lokacije nalaze se vidikovci građeni u tehnici suhozida koji se nadovezuju na prirodne uzvisne i s kojih se pruža pogled na staru utvrdu „Gradinu“. Središnja čistina unutar parka je

zaštićena od sunca mnogobrojnim stablima koprivića i lovora. U parku postoje i dva bunara, manji pored staklenika i veći s izljevom za vodu. Postojeća vrtača korištena je za cvjetnjak jer je tu i najbolje tlo za uzgoj zeljastog bilja. Za uzgoj sadnica u parku je na južnom, rubnom dijelu, postojao staklenik od kojeg su ostali samo zidovi. Postojanje staklenika i ostalih elemenata vrtne kulture i samog promišljenog pejzažnog koncepta potvrđuje krajobraznu povijesnu vrijednost ovog perivoja i veliko vrtlarsko znanje njegovih kreatora uz senzibilitet prema okolnom prirodnom terenu i tradicijskom prostoru.

U ambijentu prevladavajuće autohtone vegetacije gradski park je i danas ugodni boravišni gradski javni prostor u kojem se dodiruje urbana kultura i prirodno zelenilo, u kojem se miješaju vrste mediteranskog, submediteranskog i umjereno kontinentalnog područja.

Vegetacija parka je detaljnije opisana 2001. u tekstu biologa Nene Pešića, tako da se može pratiti ekološko stanje i vegetativni razvoj parka u zadnjih 17 godina. U toj se analizi navodi kako se u parku nalaze stabla čempresa, lovora, borova, hrasta, koprivića, smokve, divljeg kestena i mnogih samoniklih divljih zeljastih biljaka. Brojni su primjerci grmova i stablašica lovora. Borovi imaju uzdignute krošnje zbog guste prizemne vegetacije. Unutrašnjost parka pokrivena je gustom vegetacijom manjih stabala i grmlja, prvenstveno mladicama lovora koje stvaraju gustu neprohodnu vegetaciju. Autor zaključuje kako od prvotne uresne vegetacije nije puno toga ostalo i da je park bio uređen u pejzažnom stilu tipičnom za Dalmatinsku Zagoru, za razliku od drugih parkova u južnoj hrvatskoj koji su uređivani pod utjecajem klasicizma.

2.2.2. Stanje lokaliteta danas

Zelenilo i parkovni sadržaji, tokom stoljeća su uspješnije ili manje intenzivno održavani i obnavljani, a mnogobrojni sadržaji unutar parka u derutnom su stanju i traže temeljitu obnovu. Osobito su derutni ili potpuno nestali značajni objekti i detalji poput staklenika, staza i kamenih stuba. Očuvan je koncept parka, bunar i vidikovci. Svi elementi i sadržaji parka nužno trebaju obnovu. Vitalno i bujno parkovno zelenilo u dobroj je vegetativnoj kondiciji, međutim zbog nestalnosti održavanja, potreban je posebni osvrt na postojeće raslinje, uz projekt sanacije i obnove zelenila.

Revitalizaciju Gradskog parka u smislu agrotehničke, florističke, sadržajne i urbane obnove, potrebno je predstaviti projektom krajobraznog uređenja i programom održavanja. Projekt

obnove dati će rješenja sveukupne sanacije, potaknuti nove sadržaje i osvježiti pojedine umirene i zapostavljene mikrolokacije.

Važno je da se projektom uređenja potpuno sačuva, točnije osnaži temeljni karakter parka i da ga se predstavi po svojoj osobitosti i prvobitnoj izvedbi.

Katastarski plan parka

Park je i danas u središtu grada

2.2.3. Osnovni ciljevi projektnog zadatka

Gradski su parkovi važni segmenti javnog prostora i urbane strukture grada. Gradski park smješten u centru grada u Vrgorcu, nosi takvu značajnu ulogu već više od stoljeća. Park je zadržao svoju cjelovitost i u različitim vremenima prilagođavao se građanima, bolje reći građani njemu s manje ili više održavanja ili korištenja.

Današnje stanje perivoja svakako nije zadovoljavajuće, a istovremeno danas postoji potreba i želja za uređenim povijesnim parkom više nego ikada ranije. Sveprisutna je potreba za zelenilom u gradu, za ekološki i kulturnim javnim prostorima, za dostojnom prezentacijom perivojne baštine koja je uvijek nosila visoku razinu i suvremene standarde gradskih prostora općenito. Ovaj gradski park nosi i originalnost izvedbe, autentičnost lokalne pripadnosti upravo zbog kamenog veza koji izvorno pripada lokaciji parka. Povijesni značaj, urbana i komunalna uloga gradskog parka danas zatijeva temeljitu obnovu i zaštitu parka, te precizni program uređenja.

U procesu zaštite i obnove perivoja definiran su problemi i potrebe grada:

- nezavidno trenutačno stanje parka i pojedinih njegovih djelova;
- nejasno definirani sadržaji i nedovoljno korištenje parkovnog prostora, bilo svakodnevno ili prigodom izuzetnih događaja, blagdana... ;
- snažnije prezentiranje parka kao jedinstvenog javnog prostora i perivojne baštine;
- turističko predstavljanje parka kao mjesta spokoja i ugodnog ambijenta, a osobito kao jedinstvenog uzorka naše prirode i kulture.

Uvid u stanje parka definira jasnu potrebu za obnovom, zaštitom a zatim stalnošću primjerenog uređivanja i korištenja parkovnog prostora.

2.3. Krajobrazna analiza gradskog parka

Gradski park smješten je u centru grada i predstavlja javni prostor koji građani baštine više od jednog stoljeća. Perivoj koji se logično nadovezuje na glavne ulice grada, danas prometnice, građani dnevno koriste, ulaze, prolaze, odmaraju, uživaju u trenucima igre ili spokoja. Reklo bi se sve uobičajeno kao u svakom parku. Međutim, ipak nije. Za gradske parkove kažemo da je priroda ušla u grad, da se zelenilom oblikuju prirodni uzorci i da vrtlari uređenjem oponašaju okolni krajolik i zelenilo. U Vrgorcu možemo slobodno reći da park nije rađen po uzoru na prirodu već je dio prirode same. Grad je okružio komadić izvornog reljefa koji su njegovi stvaraoci i vrtlari oplemenili elementima parkovnog oblikovanja i dodatnom sadnjom. Ovdje je vrtlarska vještina očuvala, a ne promijenila uzorak prirode same, surovog kamenjara tipičnog krajobraza dalmatinskog zaleđa.

Dodatnu vrijednost parku daje i uzorak pažljivog vrtnog oblikovanja zapadnog dijela parka uz reprezentativnu građevinu, koji ukazuje na trag perivojne baštine i kulture suvremenih domenta iz vremena kada je park i nastao.
Svakako park sadrži i snažni trag perivojne kulture, upravo u vještom usklađenju različitih visinskih kota, u formiranju lijepih površina i osobito skladnog odnosa prema objektu kojeg okružuje. Vegetacija je preuzela djelomično prirodan izgled, ali i dalje ostaje u skladnom odnosu s prirodnom i oblikovanom kamenom podlogom.
Zanimljiv je i odnos parka s okruženjem kojega karakterizira različita granica na pojedinim stranama. Visoki zid s ogradom i monumentalnim ulazom prema gradu, zid i prirodno gusto raslinje prema prometnici, kameni zid prema privatnim objektima te slobodna iako nedefinirana površina prema novijem dijelu grada, poslovnoj i stambenoj zoni.

Osebujnost pristupa oblikovanja parka danas je jako obavezujuća i ostaje kao fenomen izvedbe budući je maksimalno korišten ručni rad i prirodna osnova kao temeljna smjernica i baza oblikovanja i korištenja. Osobitost ove prirodne kamene arhitekture, najvećim dijelom izvedene od prirodnog kamena, upravo je stvaranjem parka oslobođena, ali i ostavljena na izvornom mjestu.

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNA GEODETSKA UPRAVA
PODRUČNI URED ZA KATASTAR SPLIT
ISPOSTAVA ZA KATASTAR NEKRETNINA VRGORAC

K.o. VRGORAC I
k.č.br.: 673

KLASA: 935-06/18-01/21
URBROJ: 541-26-02-06/1-18-2
VRGORAC, 07.02.2018.

IZVOD IZ KATASTARSKOG PLANA

Mjerilo 1:1000
Izvorno mjerilo 1:1000

Oslobođeno naplate upravnih pristojbi sukladno odredbama čl. 8. st. 1. točke 1. Zakona o upravnim pristojbama (»Narodne novine«, br. 115/16).

Službena osoba: Sanja Marsić, upravni pravnik
voditelj Ispostave

REPUBLIKA HRVATSKA – DRŽAVNA GEODETSKA UPRAVA – PODRUČNI URED ZA KATASTAR SPLIT – ISPOSTAVA ZA KATASTAR NEKRETNINA VRGORAC

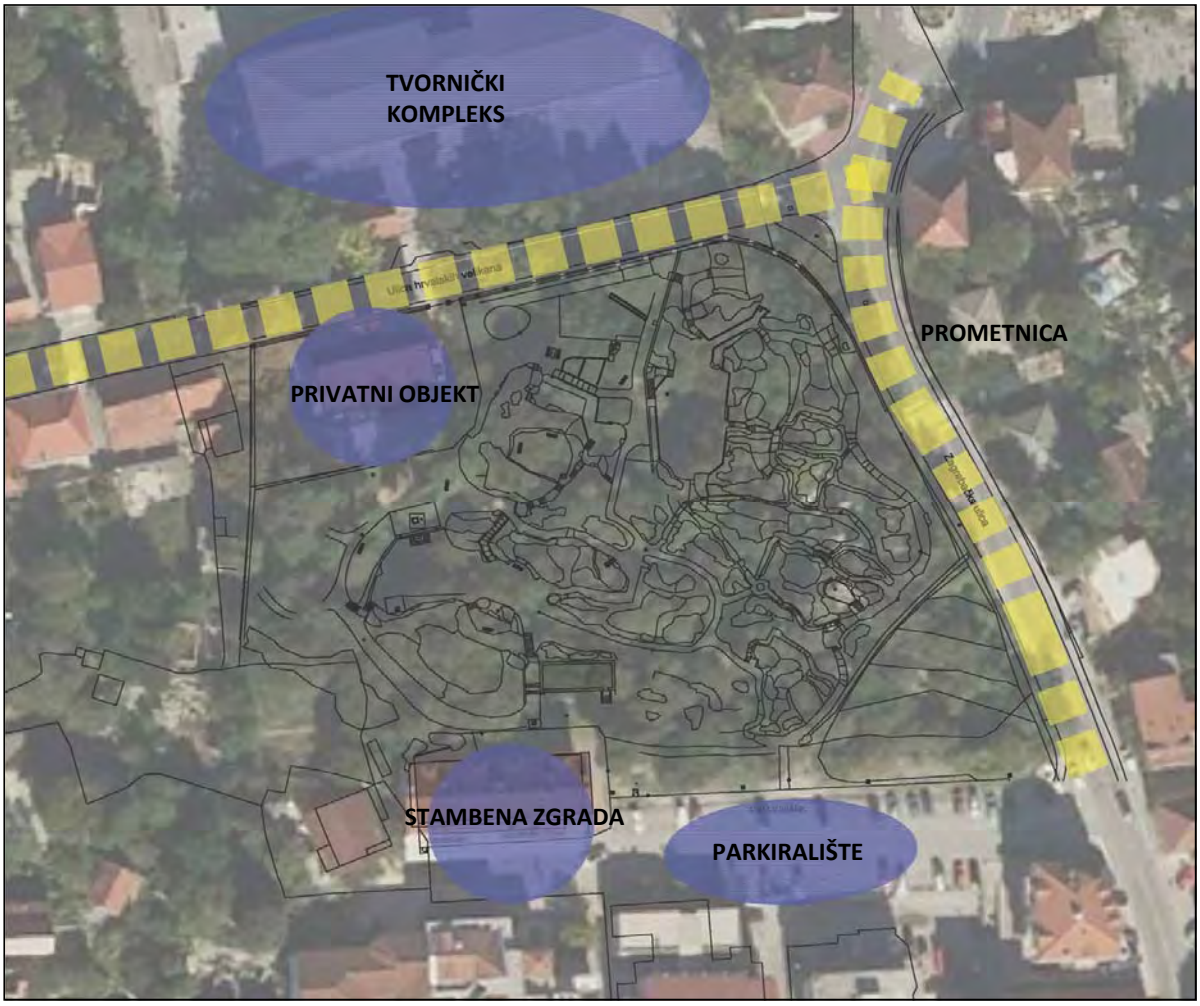
Gradski park u odnosu na gradske sadržaje i strukture

Prometnice prema značaju

Granica obuhvata parka

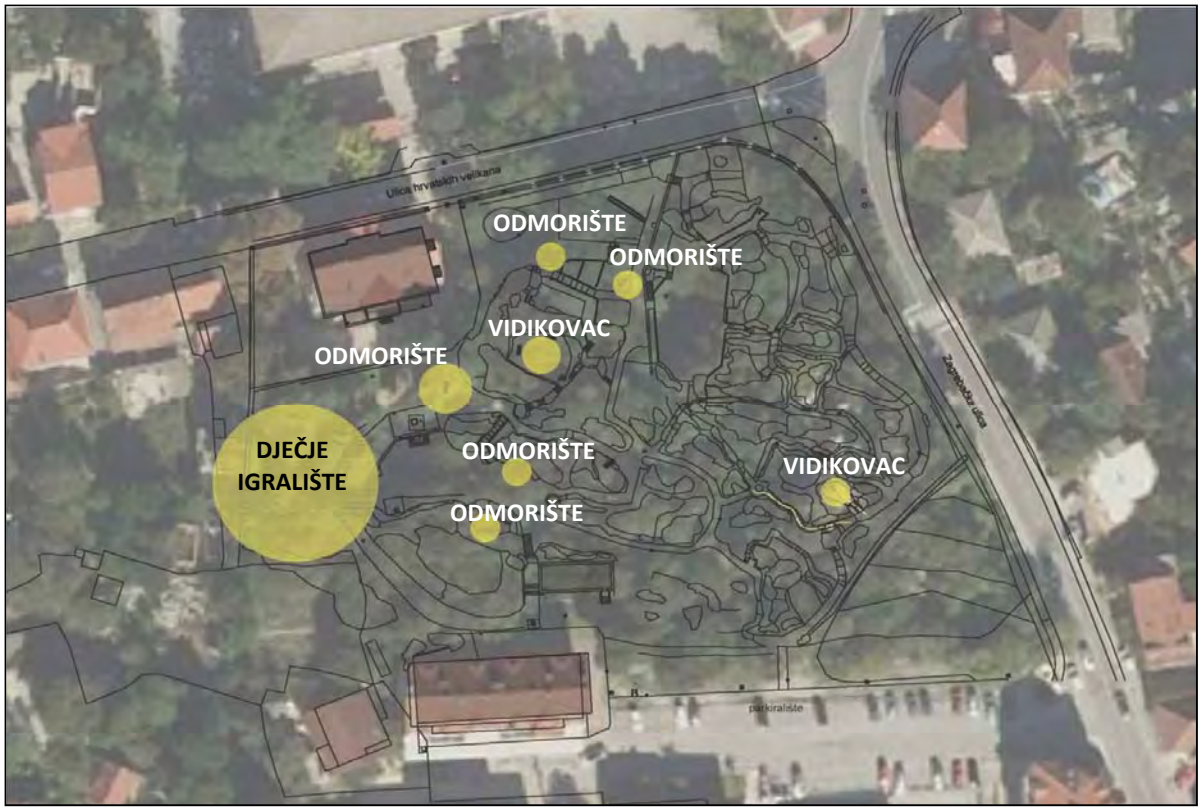
Neposredno okruženje parka

Granice parka

Ulazi u park

Sadržaji u parku

Prostorni odnos staze - stijene - slobodne površine

2.3.1. Osobitost parka - oblikovanje parkovnog prostora izvornim kamenom i očuvanjem postojeće konfiguracije terena i reljefa

Osvrt na prirodnu osnovu parka upućuje na drugačiji, neuobičajeni pristup opisa parka. Istočni kameniti dio parka ne možemo opisati ni kroz opise njegova zelenila niti putem vrtno-tehničkih elemenata kako je to uobičajeno u opisima gradskih parkova i vrtova. Zato u krajobraznoj analizi posebnu pažnju posvećujemo upravo ovoj prirodnoj kamenoj strukturi, jedinstvenom parkovnom oblikovanju, bolje reći očuvanju postojećih datosti, naročito na istočnom dijelu parka. Ovo neočekivano krajobrazno djelo jedinstveni je uzorak uređenja parkova i nepoznat u iskustvu perivojne kulture općenito. Osnovni izgled ovog kamenog dijela parka možemo predstaviti činjenicom da je kamena parkovna struktura nastala oblikovanjem i gotovo potpunim očuvanjem izvornog kamenja na lokaciji parka.

Pola parkovne površine kameniti je labirint uskih staza i prilaza, kamenih stuba i dubokih usjeka između postojećih tzv. živih stijena. Već ovaj naslov u obradi teme krajobrazne analize, upućuje na posebnost neuobičajenog osvrta i opisa. Rijetki su parkovi čije krajobrazne analize sadrže i ovakav podnaslov. U strukovnoj praksi upoznavanja i analize gradskih parkova, ovakav primjer parkovne strukture stvoren od izvorne prirodne strukture same lokacije, nismo upoznali tokom duge strukovne prakse. Ovakvu konfiguraciju terena baštine park šume i nacionalni parkovi dinarskog područja, ali ne i gradski javni parkovi.

Krajobrazno uređenje vrgorskog parka oblikovano je njegovim izvornim terenom, postojećim prirodnim kamenom koji je dio lokacije i sastavni dio pedološke i morfološke strukture terena. Obradom izvornog kamenja, oslobađanjem usjeka i formiranje staza i stuba između prirodnih monolita, stvoren je raster i koncept uređenja perivoja. Ostalo je krupno kamenje koje nosi ulogu zidova, rubnjaka, usjeka i prolaza, kaskada, potporišta i odmorišta.
Oblikovanjem prirode same stvorene su tako nove parkovne strukture, novi koncept i novi parkovni prostor. Krajobraznim uređenjem neuobičajenog pristupa i mogućnosti, stvoreno je novo estetsko i funkcionalno okruženje primjereno gradskim parkovima koje daje uporište ekološkom standardu potpuno samostalno održivog sistema.

Temeljnu kamenu arhitekturu istočne površine parka čini do 80 % izvorne, prirodne kamene strukture između kojih su podzidi i rubnjaci dozidani suhozidom. Stube i staze su također definirane i izvedene od kamenih segmenata dimenzija prilagođenih prirodnim prolazima i usjecima među stijenama. Stijene, zidovi, prolazi, konfiguracija ovog dijela parka, sačinjena je od neoštećenih segmentaa kamenja, oslobođena od trusnog manjeg kamenja i zemlje.
Tako je pažljivo stvarana kamena ahitektura parka, ručnim radom prirodna se osnova otvorila u novu dostupnu vrijednost te je nastao prohodni park oduzet od kraške hridi. Stijene u ovom procesu nisu oštećene, a budući su i same dio ovog reljefa karakterizira ih stabilnost i bezvremenska trajnost, baš kao i prirodu samu.

Sjenovitost i vlažnost mikrolokacije uvjetuje stvaranje mahovina i lišajeva koji su se saživjeli s kamenim gromadama, tako da je mističnost i prirodnost ambijenta zaista jedinstvena u urbanoj perivojnoj kulturi. Činjenica je da je ovo parkovno djelo moglo nastati samo sporošću ljudskog rada, samo sa ručnim alatom, bez mehanizacije i tehnologije, koje u vremenu gradnje parka zaprav nije ni bilo. Ono što je osobito važno je činjenica da se i danas, uz svu moguću tehniku, ovakav park može izvesti samo ljudskim radom i bez unaprijed postavljene precizne projektne dokumentacije. Koncept parka ovdje se otvara situacijama na terenu, a ne kreativnošću krajobraznih stvaraoca grafičkim prikazima.

Dakle, fenomen vrgorskog parka mogli bi sabrati u definiciji njegova stvaranja i postojanja, a to je činjenica da je nastao oslobađanjem rastera prirodnih stijena i kamenih monolita neraskidivih od tla, da je upravo tako oživljen duh parka i ostao zauvijek „okamenjen“ u gradskom perivoju grada Vrgorca.
Potvrda izvornosti i prirodnosti staništa submediterana dinarskog krša, dokazuju prirodne zeljaste biljke i samoniklo zelenilo, ciklame među stijenama, veprina u usjecima i samonikli maklen i jasen.
Potvrdu izuzetnom djelu i ljudskom radu, kreativnosti i nadasve strpljivosti koja je dotaknula ovaj komadić prirode i pretvorila ga u perivoj, dokazuje se slobodnim kretanjem, spuštanjem stubama, potvrđuju prolazi i mnogobrojni usjeci, oslobođeni kameni kanjoni kojima možemo proći, te kroz koje možemo neposredno doživjeti ovaj nevjerojatan park.

Osnovna tema parka - staze, putevi, klanci, stube... isklesani u živoj stijeni

2.3.2. Vrtno-tehnički elementi, oblikovanje i stanje parka danas

Gradski park danas je u stanju neuobičajene slike koja baštini trag davnih gradnji i današnjeg svakodnevnog korištenja građana. Smještaj parka u centru grada pretvorio je park u svakodnevnu poprečicu za mnoge građane koji prelaze kroz park. Osim toga čini se da je dječje igralište najdinamičniji sadržaj u parku, dnevno posjećen i korišten.

Posebnost izvedbe parka, njegova stoljetna održivost, suradnja i briga od strane građana te stabilna kamena infrastruktura temelji su na kojima se park očuvao do danas. Bez obzira na zadnja desetljeće nedostatnog održavanja u parku je očuvan njegov temeljni koncept, staze, stube, vidikovci i odmorišta.

Na sjeverozapadnom dijelu parka, onom danas intenzivnije korištenom i osjetno manje kamenitom, jasnije su vidljivi tragovi desetljeća korištenja i nedovoljnog održavanja. Postupno širenje mahovine kao i prirodni procesi ispiranja tla polako smanjuju razliku između staza, dječjeg igrališta, travnjaka i prirodnog tla te se povećava nejasan prijelaz između uređenog partera i prirodnih površina.

Razlikuju se pojedini prostori parka i mikrolokacije upravo po inetnzitetu potrošenosti parkovne infrastrukture:

- uz zgradu i dječje igralište formiran je prostor dnevnog korištenja koji je rezultirao potrošenim parterom, spontanim razmještajem klupa i dječjih elemenata, mjesta za

odmor i neprikladnom ogradi između najprometnije staze i dječjeg igrališta;

- u središnjem dijelu parka mnoge klupe nedostaju, rubnjaci su nepotpuni, bilo oni u nivou staze ili kao kameni zidići, nejasna je razlika između travnjaka, pješčane staze ili površina s grmljem i trajnicama – posljedica godina prirodnih procesa, a ne postavljenog koncepta uređenja parka;
- istočni dio parka, prostor izrazito kamenite strukture, čini se minimalno korišten i maksimalno prepušten prirodi, međutim taj je prostor očuvao svoju prirodnosti bez obzira na mnogobrojne devastacije staza i stuba, te se i danas čini cjelovit i snažno izvoran.

Općenito možemo reći da se najviše nedostataka i oštećenosti vidi na stazama i stubama gdje se često nailazi na ispranu pješčanu podlogu, odvaljene segmente kamenih rubnjaka te na rasklimane ili potpuno izmaknute stube.

Kretanje u parku je otežano za one koji ga ne poznaju budući da nema razlike među održavanjem i oblikovanjem sporednih i glavnih staza. Nema ni posebnih orijentira ni smjernica u prostoru parka koji bi mogli olakšati kretanje i uputiti na orijentaciju pristupa ili izlaska iz parka u odnosu na grad i na okolne glavne ulice, izlaz na Zagrebačku ulicu ili na ulicu Hrvatskih velikana. U kontaktima rubnjaka i staza, među spojevima kamenih blokova, osobito na stazama i suhozidima nakupljen je sloj višegodišnjeg biljnog otpada koje se na mnogim mjestima već pretvorilo i u humusni sloj te tako dodatno otežava prepoznavanje trasa pojedinih staza.

Dječje igralište, nedefinirana površina i ograda

Zapadni dolac sa zapuštenim bazenom

Stube i rubnjaci staza

Rubnjaci staza i isprana podloga staza, odnosni naneseni organski materijal unutar površina staza

Stube u parku - obrađeni kamen i grubo klesani blokovi

Ograda i ulazi u park

Glavni ulaz u park na sjevernoj strani sačuvao se je u izvornom obliku i još nosi dignitet pristupa s gradske ulice u park kako je to bilo prije sto godina, naglašeno stilskom ogradom, portalom i vratima. To je zapravo i jedini pravi ulaz u park, budući su ostali nejasni, bez jasnih orijentira i pristupa. Ostaje posebno pitanje južnog ulaza i kontakta s gradom. Između parka i parkirališta nalazi se novouređena zelena površina koja nije sadržajno ni oblikovno saživljena s parkom. Nejasan je ulaz u park, nedefinirana granica parka u odnosu na zelenu javnu površinu i kontakti sa stazama i stubama s parkirališta previše su spontani i kao takvi nikako ne zadovoljavaju ni po izgledu ni po korištenju parkovne strukture u cjelini.

Park je zbog svoje prvotne namjene privatnog prostora za djelatnike duhanske stanice bio ograđeni prostor. Ograda koja danas jednim dijelom okružuje perivoj vjerojatno je rađena u isto vrijeme kad i park. Prema svjedočenjima starijih vrgorčana imala je snažnu poruku privatnosti i nedostupnosti prostora, tako da većina građana nije bila ni svjesna kakav se perivojni prostor nalazi s druge strane.

Danas je ostala sačuvana ograda samo na sjevernoj strani parka uz Ulicu hrvatskih velikana. Vjerojatno je proširenjem prometnice Zagrebačke ulice ograda nestala ali ostala su očuvana četiri segmenta kamenih stupova kojima nedostaje kovani dio pa se može zaključiti da je i na tom dijelu prije bila ograda. Na tom je dijelu potrebno rekonstruirati mrežasti kovani element koji nedostaje prema očuvanim segmentima. Na suprotnoj strani ulice nalazi se novija ograda koja je izrađena u istom stilu čime ta simetričnost odražava i skladnost ulice.
Na djelu Ulice hrvatskih velikana uz sam objekt bivše duhanske stanice ograda je drukčija, kovani dio se proteže u cjelovitom nizu bez stupova te se na njoj nalaze ukrasne stilizirane forme.

Sjeverni ulaz sa stilskim obilježjima, zid s metalnom ogradom

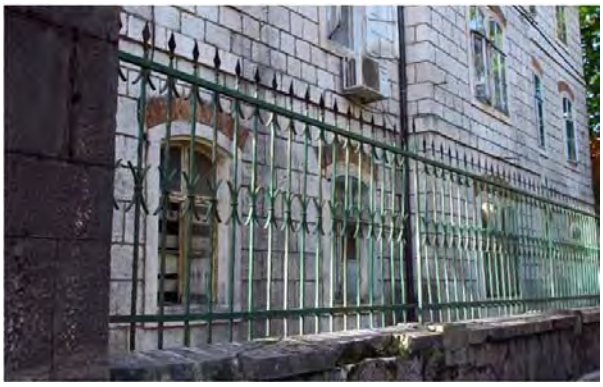

Segmenti ograde uz Zagrebačku i Ulicu Hrvatskih velikana

Ograda na suprotnoj strani ulice

Ograda uz objekt duhanske stanice

Nedefinirana južna granica parka i slabo prepoznatljiv južni ulaz

Vidikovci

Primjetna je značajna devastacija strukture samih vidikovaca, gdje nedostaju rubnjaci, na mjestima se urušavaju podzidi, isprana je šljunčana podloga, a o nekadašnjim odmorištima svjedoče samo betonske stope klupa.

Zanimljiva je umjetna spilja u podnožju jednog od vidikovaca koja predstavlja tipični parkovni sadržaj iz vremena kada je bilo uobičajeno da se takvi sadržaji upravo nalaze u gradskim parkovima. Pratimo ih upravo u parkovima austrougorske, a posebno je zanimljiva u Zadru u parku Kraljice Jelene.

Jedan od manjih vidikovaca u parku

Umjetna špilja

Vidikovac u istočnom dijelu parka

Posebna parkovna baština

Oranžerija, gustirna i bazen tragovi su povijesti ovog parka. Danas nisu u funkciji, zapušteni su i nedovoljno prezentirani.

Njihova obnova i privođenje funkciji, bilo nekadašnjoj bilo nekoj novoj namjeni svakako su veliki potencijal parka.

Gustirna s bazenom

Oranžerija

Parkovni namještaj

Unutar parkovne površine nalazi se nekoliko klupa smještenih na područjima najveće cirkulacije prolaznika te izletnički stol s klupama u blizini sjevernog ulaza.

Ni klupe ni stol se ne ističu dizajnom karakterističnim za park ili razdoblje.

Smještaj parkovnih klupa pratio je povoljne lokacije u blizini najprometnijih staza, a ne nužno zanimljive, skrovite, meditativne kutke parka.

U parku se primjećuje potpuni izostanak koševa za otpatke, kao i bilo kakvog drugog parkovnog namještaja.

2.3.3. Postojeće zelenilo, biljne vrste i vegetativno stanje stabala u parku

Popis postojećeg bilja, inventarizacija i valorizacija, prikazani su detaljno grafičkim i tabelarnim prikazom. Precizno su navedene sve postojeće stablašice i njihove karakteristike, jednako kao i značajnije grupacije lovora.

Zelenilo koje danas ispunjava gradski park posljedica je razvojnih parka. Mnoge vrste i pojedini primjeri stabala uneseni su još za vrijeme osnivanja parka, sami su se razmnožili i zakorijenili tokom zadnjih desetljeća. Održavanje parka koje nije pratilo i oblikovni odabir stabala i grmova te mikroklimatski uvjeti submediterana najdirektnije su utjecali na današnju sliku vegetacije i na općeniti floristički spektar u parku.

Zelenilo u parku prisutno je na svim njegovim površinama, neovisno o topografiji i pokrovu. Primjetna je razlika u starosti i karakteru raslinja između zapadnog i istočnog dijela parka, u dijelu oko zgrade i uz ogradu Ulice hrvatskih velikana gdje se nalaze stablašice stoljetne starosti, ukrasnih vrsta koje su inače prisutne u perivojima naših gradova. Na istočnom dijelu dominira mlađa vegetacij, grmovi lovora i samonikli podrast bjelogorice.

Općenito u parku nije zastupljeno mnogo vrsta bilja, tek nekoliko njih dominira parkom, raspoređeni u formi odraslih ili samoniklih pojedinačnih primjera ili grupacija. Najzastupljenije vrste su koprivić / *Celtis australis* , lovor / *Laurus nobilis* i čempres / *Cuppressus semp. Pyramidalis* . Navedene vrste pojedinačno, a osobito u zajedničkom sklopu, najbolja su potvrda submediteranskih uvjeta ovog staništa koji su upravo idealni za rast i razvoj

navedenih vrsta.

Pogled iz ptičje perspektive zapravo daje sliku cjelovitog sklopa krošanja i to kroz cijelu parkovnu površinu. Markantni kesteni, borovi, hrastovi i sofore, nose temeljnu zelenu baštinu ovog parka i upućuju na trag perivojne baštine, na nastanak gradskog parka i na sadnju prije 130 i više godina. Čini se da ozbiljnije i ciljane sadnje i nije bilo zadnjih desetljeća, ali vegetacija se svejedno dinamično mijenjala zahvaljujući intenzivnom razvoju samoniklog bilja. Osobito bujni razvoj grupacija lovora, većih ili manjih skupina dominira parkom i upućuje na dovoljno podzemnih voda i na tipično submediteransko stanište.

Primjetan je siromašni sloj zelenila u srednjoj etaži, točnije vrlo su rijetki primjerci očuvanih i formiranih viših i nižih grmova, a potpun je izostanak ciljano posađenih ili održavanih uresnih grmova. Također je potpun izostanak ploha nasada intenzivnog uzgoja poput površina sa trajnicama ili sezonskog cvijeća. Oskudni su tragovi inače dendroloških parkovnih vrsta grmova i cvijeća, uobičajenih za parkove dalmatinskih gradova i naselja. U parku nema egzotičnih vrsta, palmi i agava kako je uobičajeno u dalmatinskim parkovima.

Zelenilo u parku karakterizira prirodni rast, bez traga ciljanom oblikovanju i održavanju. Zbog toga je došlo do izostanka vertikalne i horizontalne usklađenosti postojećeg zelenila, osobito vertikalnog usklađenja krošanja, njihova odvajanja, a onda i oslobađanja onih koji su stalno bili u pozadini.

Pogled na park s prometnice
- gusti sklop raslinja

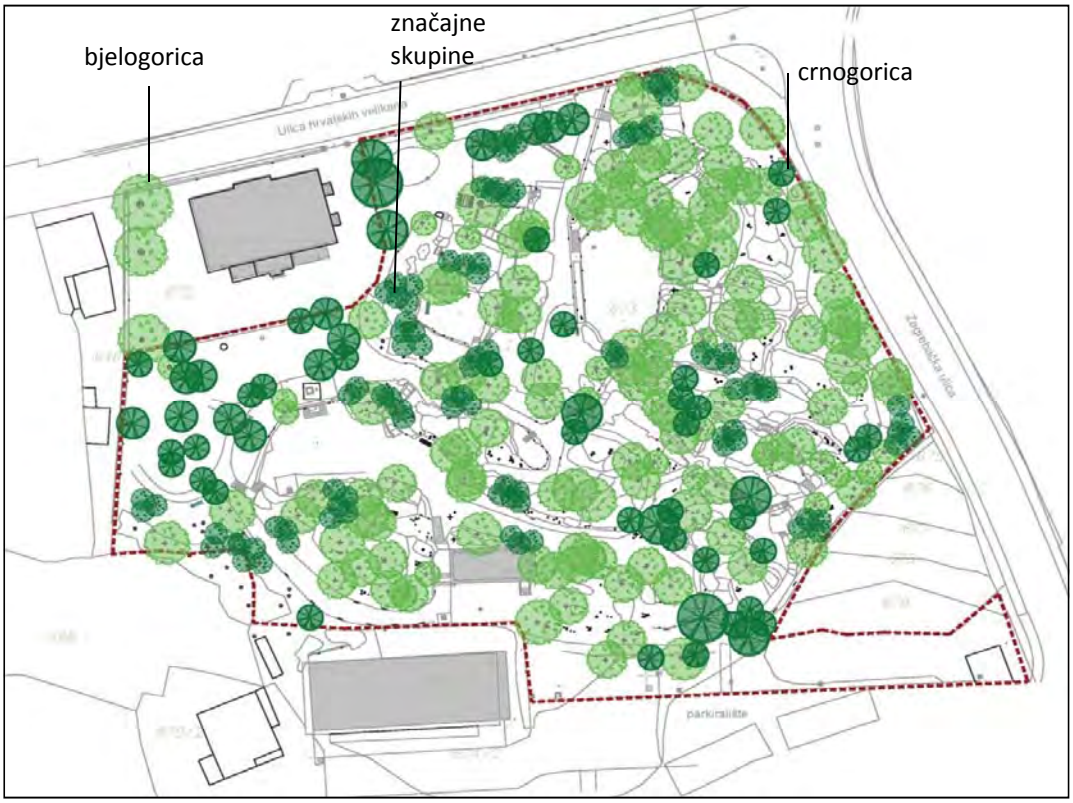
Monumentalni čempresi na ulaznom dijelu parka

Sveprisutne skupine lovora

Sklop raslinja u parku

Zastupljenost raslinja u parku - bjelogorica, crnogorica, značajne skupine lovora

Posebno značajni primjerci stablašica

2.3.4. GRAFIČKI DIO - NACRTI

GEODETSKA PODLOGA, m 1:500

LIST 1 - SITUACIJA, m 1:250

LIST 2 - INVENTARIZACIJA POSTOJEĆEG RASLINJA, m 1:200

PR. 75/2017

K.O. VRGORAC I

GEODETSKI SITUACIJSKI NACRT STVARNOG STANJA

za Gradski park u Vrgorcu na k.č.z.673 u K.o. Vrgorac I

Ulica hrvatskih velikana

Zagrebačka ulica

672

673

646

675

676

671

678

679

648

674/1

674/2

670/2

681

parkiralište

Vrgorac

N

C:\Users\luna\Desktop\logo UPLANA novi.jpg

INVESTITOR:	Grad Vrgorac, OIB: 81573770233 Tina Ujevića 8, 21276 Vrgorac
PREDMET:	GRADSKI PARK U VRGORCU
IZRADIO:	Duško Kardum, dipl. ing. geod.
SURADNIK:	NIZA VELA, mag.ing.geod. i geoinf.
FAZA:	Situacija za projektiranje
SADRŽAJ:	Geodetski snimak postojećeg stanja za Gradski park u Vrgorcu na k.č.z. 673 u K.o. Vrgorac I
NARUČITELJ:	Grad Vrgorac OIB: 81573770233 21276 Vrgorac, Tina Ujevića 8,

Datum:	Br.pr.	Mjerilo:	List:
srpanj 2017.	PR. 75/2017	1:500	1

SJEVERNI ULAZ

GRANICA OBUHVATA

ZAPUŠTENA CVJETNA RONDELA

SLAVINA

PRIVATNI OBJEKT

DOLAC

DIVLJI ULAZ

VIDIKOVAC

DEVASTIRANA OGRADA IGRALIŠTA

ŠTERNA

DJEČJE IGRALIŠTE

SREDIŠNJI DOLAC

VIDIKOVAC

VIDIKOVAC

PRIRODNO GUSTO RASLINJE

ORANŽERIJA

GLAVNI JUŽNI ULAZ

NEDEFINIRANA ZELENA POVRŠINA

SPOREDNI JUŽNI ULAZ

672

673

675

676

677

679

646

674/1

Ulica hrvatske elikana

Zagrebačka ulica

SITUACIJA, m 1:250

GRADSKI PARK U VRGORCU
KRAJOBRAZNA OBNOVA PARKA

Studio perivoj d.o.o. Malinska, studeni 2017.

LIST 1

Ulica hrvatskih velikana

Zagrebačka ulica

parkiralište

672

673

646

675

676

677

678

679

674/1

674/2

670/2

8

LEGENDA:

1	***Celtis australis* / KOPRIVIĆ**
2	***Ailanthus altissima*** □P□J□S□□
3	***Cupressus sempervirens*** / ČEMPRES
4	***Laurus nobilis*** □LOVOR
5	***Cercis siliquastrum*** □JUDI□O DRVO
6	***Aesculus hippocastanum*** □K□ST□□
7	***Fraxinus ornus*** □J□S□□
8	***Ulmus glabra*** □BRIJ□ST
9	***Pinus nigra*** □CR□I BOR
10	***Pinus halepensis*** □□L□PSKI BOR
11	***Quercus sp.*** □HR□ST
12	***Acer mospesulanum*** □M□KL□□
13	***Robinia pseudoacacia*** □BGR□M
14	***Punica granatum*** □□□R
15	***Philirea media*** □KOMORIK□
16	***Prunus mahaleb*** / RAŠELJKA
17	***Sophora japonica*** □SOFOR□
18	**suho**

predviđeno za ulanjanje

posebno značajni primjerci

PRIMJER OZNAČAVANJA:

OZNAKA VRSTE — 11/□□ — INVENTARIZACIJSKI BROJ

INVENTARIZACIJA POSTOJEĆEG RASLINJA, m 1:200

GRADSKI PARK U VRGORCU
KRAJOBRAZNA OBNOVA PARKA

Studio perivoj d.o.o., Malinska, studeni 2017.

LIST 2

2.3.5. Inventarizacijske tablice

INVENT. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (cm)	NAPOMENA
1	*Celtis australis*	koprivić		55		
2	*Celtis australis*	koprivić		22		
3	*Celtis australis*	koprivić		40		uz zid oranžerije
4	*Celtis australis*	koprivić		20		lovori uz deblo, gužva
5	*Celtis australis*	koprivić		15		lovori uz deblo, gužva
6	*Celtis australis*	koprivić		10;20		duplo deblo
7	*Celtis australis*	koprivić		10;20		duplo deblo
8	*Ailanthus altissima*	pajasen		33		visoki, izduženi
9	*Celtis australis*	koprivić		30;30		duplo deblo
10	*Celtis australis*	koprivić		38		urezani tragovi žice
11	*Cupressus sempervirens*	čempres		40		loše stanje, izduženi
12	*Celtis australis*	koprivić		48		račvanje debla, gužva lovora u podrastu
13	*Celtis australis*	koprivić		50		tri debla
14	*Laurus nobilis*	lovor		35		moćna skupina
15	*Laurus nobilis*	lovor		28		skupina
16	*Celtis australis*	koprivić	135	48		
17	*Laurus nobilis*	lovor		27		između stijena
18	*Cupressus sempervirens*	čempres		44		lijepi ++
19	*Laurus nobilis*	lovor		10 do 20		skupina na stijenama
20	*Celtis australis*	koprivić		95		u zidu, stijeni

INVEN T. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
21	*Laurus nobilis*	lovor		15 do 40		gusto srasla skupina
22	*Cupressus sempervirens*	čempres		40		loše stanje, potrebno spustiti krošnju
23	*Cupressus sempervirens*	čempres		70		uza zid, prekrasan +++
24	*Cupressus sempervirens*	čempres		33		lijepi, izdužen
25	*Cupressus sempervirens*	čempres		55		izdužen
26	*Cupressus sempervirens*	čempres		57		visoka krošnja
27	*Cupressus sempervirens*	čempres		67		lijepi, visoka krošnja
28	*Cupressus sempervirens*	čempres		70		snažan, jako lijep +++
29	*Cercis siliquastrum*	judino drvo		7;9		duplo deblo, mali
30	*Cupressus sempervirens*	čempres		75		lijepi, suhe krane u dnu krošnje
31	*Cupressus sempervirens*	čempres		45		uza zid, lijepi
32	*Aesculus hippocastanum*	kesten	240	90		prekrasno monumentalno stablo +++
33	*Aesculus hippocastanum*	kesten	235	98		prekrasno monumentalno stablo +++
34	*Aesculus hippocastanum*	kesten	305	125	220	prekrasno monumentalno stablo, duplo deblo +++
35	*Cupressus sempervirens*	čempres		65		+++
36	*Cupressus sempervirens*	čempres		69		lijepi primjerak, visoka krošnja
37	*Cupressus sempervirens*	čempres		73		lijepi primjerak, visoka krošnja
38	*Cupressus sempervirens*	čempres		30		lijepi
39	*Cupressus sempervirens*	čempres		42		
40	*Punica granatum*	nar		5		polustablašica
41	*Celtis australis*	koprivić		7;15		uza zid, uklanjanje

INVEN T. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
42	*Cupressus sempervirens*	čempres		65		prekrasan +++
43	*Cupressus sempervirens*	čempres		45		lijepi, uz klupu
44	*Cupressus sempervirens*	čempres	195	85		+++
45	*Cupressus sempervirens*	čempres		50		++
46	*Cupressus sempervirens*	čempres	200	75		loše stanje, crvotočina
47	*Sophora japonica*	sofora		52		visoka krošnja
48	*Laurus nobilis*	lovor		15 do 35		velika skupina, potrebno spuštanje
49	*Laurus nobilis*	lovor				skupina, uklanjanje ili spuštanje
50	*Pinus nigra*	crni bor		48		
51	*Pinus nigra*	crni bor	170	66		++
52	*Pinus nigra*	crni bor		58		loše stanje, potencijalno uklanjanje
53	*Robinia pseudoacacia*	bagrem		55		obavezan sanitarni rez krošnje
54	*Robinia pseudoacacia*	bagrem		18		uklanjanje
55	*Quercus sp.*	hrast	225	95		+++
56	*Laurus nobilis*	lovor		25		duplo deblo
57	*Laurus nobilis*	lovor		33		nagnuto deblo
58	*Cupressus sempervirens*	čempres	195	85		prekrasan, bršljan po deblu +++
59	*Laurus nobilis*	lovor		20 do 40		skupina, potrebno spuštanje
60	*Laurus nobilis*	lovor		20 do 60		4 debla, obavezno spuštanje
61	*Laurus nobilis*	lovor		10 do 35		spuštanje
62	*Cupressus sempervirens*	čempres		65		jako obrasao bršljanom, potencijalno uklanjanje

INVEN T. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
63	*Cupressus sempervirens*	čempres		75		++
64	*Cupressus sempervirens*	čempres		75		puno suhih grana, prekrasan +++
65	*Robinia pseudoacacia*	bagrem		18		uklanjanje
66	*Cupressus sempervirens*	čempres		30		izdužen, u gužvi bagrema
67	*Robinia pseudoacacia*	bagrem		40		obavezan detaljan rez krošnje
68	*Robinia pseudoacacia*	bagrem		38		uklanjanje
69	*Robinia pseudoacacia*	bagrem		48		radikalan rez
70	*Robinia pseudoacacia*	bagrem		38		radikalan rez
71	*Robinia pseudoacacia*	bagrem		25;50		duplo deblo, uklanjanje
72	*Laurus nobilis*	lovor		15 do 35		4 debla
73	*Acer mospessulanum*	maklen		40		prekrasan, rez krošnje
74	*Celtis australis*	koprivić		45		uklanjanje
75	*Robinia pseudoacacia*	bagrem		8		bagrem i lovori, uklanjnje
76	*Cupressus sempervirens*	čempres		35		++
77	*Acer mospessulanum*	maklen		35;25		duplo deblo ++
78	*Quercus sp.*	hrast		35		izdužen, ima potencijala ++
79	*Laurus nobilis*	lovor				skupina tankih primjeraka, spustiti
80	*Acer mospessulanum*	maklen		30		izdužen
81	*Celtis australis*	koprivić		55		u gužvi lovora, spustiti krošnju
82	*Celtis australis*	koprivić		25 do 33		4 stabla u gužvi lovora
83	*Laurus nobilis*	lovor		28;30		dva debla, zanimljiv

INVEN T. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
84	*Celtis australis*	koprivić		25		nagnut i izdužen, oblikovni rez
85	*Laurus nobilis*	lovor		33		uklanjanje
86	*Celtis australis*	koprivić		55		deformirana krošnja, rez
87	*Laurus nobilis*	lovor		20 do 35		skupina, rez i oblikovanje
88	*Laurus nobilis*	lovor		10 do 35		skupina, rez i oblikovanje
89	*Celtis australis*	koprivić		25 do 45		4 stabla u skupini
90	*Celtis australis*	koprivić		45		visok, na stijeni
91	*Celtis australis*	koprivić		48		izdužen, puno lovora u podrastu
92	*Laurus nobilis*	lovor				velika skupina i gužva, uklanjanje
93	*Celtis australis*	koprivić		45		jako izdužen
94	*Celtis australis*	koprivić		60		mahovina po deblu
95	*Celtis australis*	koprivić		28		malen i nagnut
96				38		suho stablo, uklanjanje
97				25		suho stablo, uklanjanje
98	*Celtis australis*	koprivić		50;30		duplo deblo, spustiti krošnju
99	*Laurus nobilis*	lovor		29;28		dva lovora iz kamena
100	*Laurus nobilis*	lovor		25 do 50		cca 15 stabala u skupini
101	*Celtis australis*	koprivić		20 do 30		3 stabla , polusuhi i nagnuti
102	*Celtis australis*	koprivić		24		puno veprine u podrastu
103	*Celtis australis*	koprivić		35		visok i pun bršljana
104	*Celtis australis*	koprivić		20 do 25		4 stabla, puni bršljana i izduženi

INVEN T. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
105	*Laurus nobilis*	lovor		10 do 38		zanimljiv, iz stijene
106	*Celtis australis*	koprivić		30		u gužvi, izmučen
107	*Acer mospessulanum*	maklen		35;25		duplo deblo, iz kamena
108	*Cupressus sempervirens*	čempres		37		očistiti podrast +++
109	*Pinus halapensis*	alepski bor		38		nagnut
110	*Celtis australis*	koprivić		50;35		duplo deblo, na stijeni, puno lovora
111	*Fraxinus sp.*	jasen		25		nagnut prema stazi
112	*Quercus sp.*	hrast		30		pun mahovina, loša krošnja
113	*Quercus sp.*	hrast		40		nagnut
114	*Celtis australis*	koprivić		30		jako izdužen
115	*Celtis australis*	koprivić		38		jako visoka krošnja
116	*Laurus nobilis*	lovor		40		uklanjanje
117	*Celtis australis*	koprivić		30		slaba kondicija
118	*Celtis australis*	koprivić		25;35		duplo deblo, izdužen
119	*Phillirea sp.*	komorika		20;25		dva stabla
120	*Cupressus sempervirens*	čempres		33		na stijeni, visok i izdužen
121	*Acer mospessulanum*	maklen		50		u gužvi lovora
122	*Acer mospessulanum*	maklen		33		
123	*Pinus halapensis*	alepski bor		35		nagnut iznad staze
124	*Cupressus sempervirens*	čempres		33		zanimljiv ++
125	*Acer mospessulanum*	maklen		60		markantan +++

INVEN T. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
126	*Cupressus sempervirens*	čempres		45		u sukobu s 125
127	*Cupressus sempervirens*	čempres		52		značajan, suhe grane ++
128	*Celtis australis*	koprivić		33		iskrivljen
129	*Cupressus sempervirens*	čempres		30		u gužvi lovora
130	*Celtis australis*	koprivić		20 do 40		više stabala
131	*Cupressus sempervirens*	čempres		45		++
132	*Prunus mahaleb*	rašeljka		40		veliko kapitalno stablo, rez ++
133	*Cupressus sempervirens*	čempres		40		suhi vrh
134	*Celtis australis*	koprivić		54		u lošem stanju, pun bršljana
135	*Celtis australis*	koprivić		50		velik, u gužvi
136	*Pinus halapensis*	alepski bor		60		asimetrična krošnja
137	*Cupressus sempervirens*	čempres		30		
138	*Pinus halapensis*	alepski bor		50		uz parkiralište, nema vrha
139	*Cupressus sempervirens*	čempres		44		
140	*Cupressus sempervirens*	čempres		50		+++
141	*Celtis australis*	koprivić		30 do 40		skupina, 3 veća stabla
142	*Cupressus sempervirens*	čempres		42		dosta suhih grana
143	*Celtis australis*	koprivić		33		u gužvi
144				28		suho, uklanjanje
145	*Laurus nobilis*	lovor				skupina, tanki
146	*Cupressus sempervirens*	čempres		55		velik, suhe grane nisko u krošnji

INVEN T. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
147	*Celtis australis*	koprivić		15 do 20		skupine od 5 do 6 komada
148	*Pinus halapensis*	alepski bor		44		lijep i ravan
149	*Phillirea sp.*	komorika				skupina polustablašica, potencijal, spustiti krošnje
150	*Celtis australis*	koprivić		25		uklanjanje
151	*Celtis australis*	koprivić		16;16		duplo deblo, uklanjanje
152	*Fraxinus sp.*	jasen		20		spustiti krošnju
153	*Fraxinus sp.*	jasen		45		spustiti krošnju
154	*Quercus sp.*	hrast		23		++
155	*Cupressus sempervirens*	čempres		30		očistiti podrast
156	*Cupressus sempervirens*	čempres		33		++
157	*Quercus sp.*	hrast		20		niska krošnja ali ima potencijala
158	*Quercus sp.*	hrast		30		u gužvi, lijepi
159	*Phillirea sp.*	komorika		12 do 15		visoki grmovi, vrijedni
160	*Celtis australis*	koprivić		18		
161	*Cercis siliquastrum*	judino drvo		15 do 22		skupina
162	*Celtis australis*	koprivić		15		
163	*Celtis australis*	koprivić		22		uklanjanje
164	*Acer mospessulanum*	maklen		10		puno veprine u podrastu
165	*Celtis australis*	koprivić		28		loš
166	*Celtis australis*	koprivić		10 do 20		tri debla, uklanjanje
167	*Cupressus sempervirens*	čempres		33		

INVEN T. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
168	*Celtis australis*	koprivić		23		zagušen, potrebno očistiti
169	*Celtis australis*	koprivić		25		++
170	*Phillirea sp.*	komorika		12 do 30		tri debla, prekrasna skupina +++
171	*Acer mospessulanum*	maklen		45;80		duplo deblo +++
172	*Celtis australis*	koprivić		10;18		uklanjanje
173	*Prunus mahaleb*	rašeljka				puna bršljana
174	*Celtis australis*	koprivić		30		nagnut, uklanjanje
175	*Phillirea sp.*	komorika		25 do 30		tri debla, lijepa i gusta
176	*Cupressus sempervirens*	čempres		48		+++
177	*Prunus mahaleb*	rašeljka		28		uklanjanje
178	*Celtis australis*	koprivić		30		++
179	*Quercus sp.*	hrast		27		
180	*Quercus sp.*	hrast		28		u gužvi lovora
181	*Acer mospessulanum*	maklen		20		u gužvi lovora
182	*Celtis australis*	koprivić		28;35		lijepi ++
183	*Prunus mahaleb*	rašeljka		20		račva se
184	*Acer mospessulanum*	maklen		45		malo nagnut +++
185	*Celtis australis*	koprivić		18		
186	*Laurus nobilis*	lovor		20 do 28		skupina, uklanjanje
187	*Cupressus sempervirens*	čempres		37		lijep, malo suhih grana ++
188	*Quercus sp.*	hrast		30 do 35		tri stabla, lijepa skupina, spustiti krošnje

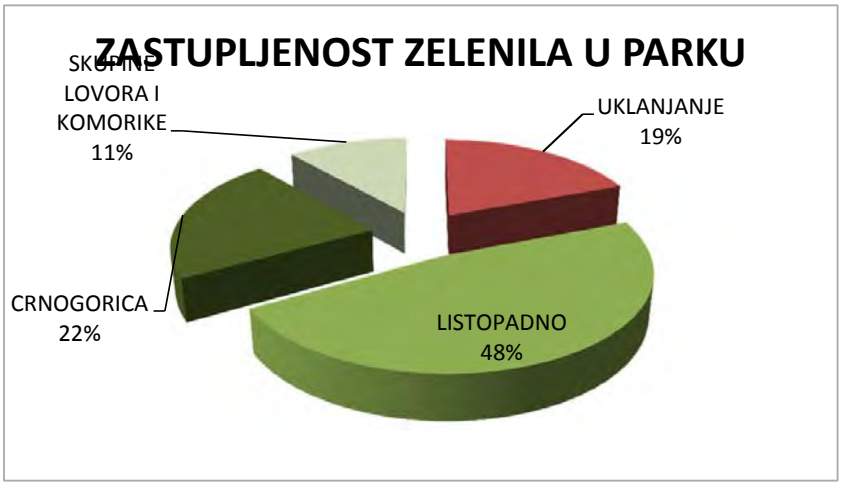
INVEN T. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
189	*Celtis australis*	koprivić		15 do 40		skupina od 6 do 7 stabala, ukloniti najmanje
190	*Acer mospessulanum*	maklen		33		visoka krošnja ++
191	*Laurus nobilis*	lovor		5 do 20		upitno zadržavanje
192	*Acer mospessulanum*	maklen		42		++
193	*Quercus sp.*	hrast		25		nagnut, gužva od lovora
194	*Quercus sp.*	hrast		40;37		dva stabla, lijepi
195	*Quercus sp.*	hrast		33		nagnut, uklanjanje
196	*Cupressus sempervirens*	čempres		40		gužva u podrastu ++
197	*Fraxinus sp.*	jasen		20		uklanjanje
198	*Celtis australis*	koprivić		18		lijepi
199	*Quercus sp.*	hrast		18		nagnut, upitno zadržavanje
200	*Acer mospessulanum*	maklen		37		++
201	*Cupressus sempervirens*	čempres		37		u gužvi lovora
202	*Cupressus sempervirens*	čempres		35		++
203	*Celtis australis*	koprivić		35; 40		dva stabla, uklanjanje
204	*Celtis australis*	koprivić		20; 28		dva stabla iz istog korjena
205	*Quercus sp.*	hrast		30		vrlo visoka krošnja
206	*Prunus mahaleb*	rašeljka		38		visoka
207	*Prunus mahaleb*	rašeljka		45		
208	*Celtis australis*	koprivić		38		++
209	*Celtis australis*	koprivić		20		suhi, uklanjanje

INVEN T. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
210	*Celtis australis*	koprivić		20 do 40		skupina od pet stabala, uklanjanje
211				33		suho, uklanjanje
212	*Celtis australis*	koprivić	300	120		kapitalno stablo, gljiva u deblu +++
213	*Laurus nobilis*	lovor		23		stablašica u gužvi, uklanjanje
214	*Celtis australis*	koprivić		18		pun bršljana, uklanjanje
215	*Laurus nobilis*	lovor		15 do 40		velika skupina, nagnuti, prorjediti
216	*Celtis australis*	koprivić		35		
217	*Celtis australis*	koprivić		35		++
218	*Ulmus glabra*	brijest		68		pun bršljana, temeljito obraditi
219	*Celtis australis*	koprivić		30		nagnut
220	*Quercus sp.*	hrast		28;30		dva stabla, lagano nagnuta ++
221	*Acer mospessulanum*	maklen		18		uklanjanje
222	*Celtis australis*	koprivić		66		+++
223	*Cupressus sempervirens*	čempres		48		++
224	*Cupressus sempervirens*	čempres		50		ogroman bršljan, promjera 25 cm, upitan opstanak
225	*Celtis australis*	koprivić		40		++
226	*Ulmus glabra*	brijest		25		detaljna obrada
227	*Celtis australis*	koprivić		55		značajan zbog lokacije
228	*Acer mospessulanum*	maklen		45		detaljna obrada, +++
229	*Cupressus sempervirens*	čempres		33		upitan
230	*Celtis australis*	koprivić		18		uklanjanje

INVENT. BR.	LATINSKI NAZIV	HRVATSKI NAZIV	obujam (cm)	⌀ (cm)	visina granjanja h (m)	NAPOMENA
231	*Acer mospessulanum*	maklen		30		srediti gužvo lovora u podrastu
232	*Quercus sp.*	hrast		28		++
233	*Ulmus glabra*	brijest		20		nagnut, uklanjanje
234	*Celtis australis*	koprivić		30		
235	*Celtis australis*	koprivić		16		uklanjanje
236	*Quercus sp.*	hrast		58		kapitalno stablo, očistiti gužvu u podrastu +++
237	*Quercus sp.*	hrast		47		očistiti gužvu u podrastu ++
238	*Ulmus glabra*	brijest		34		na čistini, obrada
239	*Ulmus glabra*	brijest				skupina malenih stabala, uklanjanje
240	*Celtis australis*	koprivić		50		lagano nagnut, moguće uklanjanje
241				25		suho, uklanjanje
242	*Celtis australis*	koprivić		30		nagnut, uklanjanje
243	*Quercus sp.*	hrast		55;40		duplo deblo, račvanje u korjenu ++

raslinje koje se uklanja

Grafički prikaz odnosa zelenila u parku

2.4. Smjernice obnove gradskog parka

Značaj vrgorskog parka očituje se kroz njegove dvije najznačajnije karakteristike, oblikovnu strukturu, morfologiju i izvedbu koja je sačuvala prirodnost i divljinu lokacije te uzorni urbani smještaj javne zelene površine u samom središtu grada i njegovo korištenje kroz desetljeća od osnutka do trenutka kada se park polako zapušta i prepušta prirodnim procesima. Ove dvije karakteristike, na prvi pogled u suprotnosti, stoljetno su saživljene te upućuju na potrebu za revitalizacijom koja će parku udahnuti potreban novi život za movo stoljeće, na ures i korist građanima, ali uz očuvanje njegovog jedinstvenog ambijenta i odnosa prema okolini.

Park je odvojen od ulica snažnim granicama, prirodnim stijenama, parkiralištem i starim zidom sa stilskom kovanom ogradom, međutim logičnost prelaska iz glavne ulice na južni dio, parku daje značaj izravne veze s okolnim gradskim tkivom.
Smještaj parka, njegov značaj u svakodnevnom životu građana, urbana i povijesna memorija grada te njegov jedinstveni karakter, duh i parkovni ambijent koji u sebi nosi uzorak prirodne osnove surovog kamenjara, upućuju na važnost obnove i zaštite ovog primjera dometa europske perivojne kulture svoga razdoblja.

Povijesno, park je imao značaj zatvorene, strogo čuvane i kontrolirane cjeline, koja je bila dostupna samo gradskoj eliti. Park je služio kao prostor rekreacije i kontemplacije gradskoj gospodi, pristup park je bio strogo ograničen, a sve aktivnosti kontrolirao je gradski parkovni čuvar.
Ovaj odnos prema parku očuvao se do iza polovice 20. stoljeća, a iako je danas park otvoren za sve građane i posjetitelje grada Vrgorca, moguće je i dalje naslutiti snažano strahopoštovanje koje sadašnji korisnici parka baštine prema ovoj neizmjerno značajnoj kulturnoj baštini.

Analiza povijesnog razvoja parka kao i analiza sadašnjeg stanja parkovnih sadržaja i elemenata upućuje na potrebu obnove parka kroz dvije glavne odrednice, obnovu postojećih elemenata kao što su staze, stepenice, rubnjaci... u povijesnom duhu i tradiciji te pažljivi

i promišljeni unos novih elemenata i otvaranje parka novom vremenu i potrebama građana. Obnovi parka potrebno je pristupiti na cjeloviti način, obuhvatiti sve njegove dijelove, zone i sadržaje, uz poštivanje prirodne i antropogene osnove.

2.4.1. Pristup obnovi - podjela parka na zone

Različitost parkovne strukture, različitost korištenja i značaj smještaja parka u odnosu na ulice i objekte s kojima graniči, uvjetuje i različiti pristup obnovi parka po njegovim pojedinim cjelinama, oblikovnim ili sadržajnim.

Upoznavanjem parka otkrivaju nam se tri jasno odvojene zone koje slijede različitu oblikovnu osnovu kao i različito korištenju pojedinih prostora. Navedene zone najlakše je definirati prema topografiji parka, udaljenosti od glavnih i definiranih ulaza te prema dnevnom i sezonskom ritmu korištenja. Logično je da i obnova, ali i održavanje parka slijedi ciljano postavljene zone specifične po svojim prostornim i društvenim sadržajima.

U zoni 1 povezani su sjeverni i južni ulaz u park. Površinski, ovo je zona pretežno ravnog terena, bez velikih visinskih odstupanja, lako dostupna i povezana s gradskim tkivom. Danas je ovo zona najintenzivnijeg korištenja, prolaza kroz park, okupljanja i dječje igre.

Naglašeni sjeverni ulaz s vrijednom izvornom parkovnom ogradom, bunar, velika slobodna površina istabla kapitalci, kesteni i čempresi, upućuju na uzorak perivojne baštine gradskih dalmatinskih parkova u centru grada i uz značajne objekte.
Ovakvi javni prostori uvijek prate urbanu logiku i elitne gradske zone uz tradiciju osobitog korištenja i poštovanja prema ovakvim perivojima.
Iako je parterno ovaj dio parka danas siromašan i zapušten on predstavlja veliki potencijal kreiranja gradskog perivoja koji će baštiniti vrtlarske domete oblikovanja i prihvatiti najveći dio gradskih sadržaja bez remećenja prirodne i ambijentalne parkovne osnove.

Cijela ova parkovna zona zamišlja se kao uzorni i ukrasni gradski perivoj, koji budi memorije i poštovanje, koji svakodnevno nosi gradski ures i građanima ugodu i ponos. Ovo bi bio perivoj intenzivnijeg uređenja i njege, po mogućnosti obnovljene povijesne matrice, barem pojedinih segmenata uz vještu kreaciju novo predloženih parkovnih akcenata. Ovdje svi sadržaji, parkovni elementi i zelenilo moraju biti visoko vrtlarski odrađeni i estetski prezentirani. Građani će ovdje dnevno prolaziti i baštiniti scenski i ambijentalni parkovni ugođaj u potpunosti.

Zonu 2 karakteriziraju nagle promjene u topografiji, duboki dolci definirani visokim kamenim zidovima te posljedično nešto teža dostupnost pojedinih dijelova. U ovom dijelu parka već se snažno naslućuje prirodna parkovna osnova, ali uz velike prostorne potencijalne dolaca u ovoj je zoni moguća organizacija različitih slobodnih aktivnosti, sezonski snažijeg korištenja i zapravo novog otvaranja parka većem broju korisnika.

Ovo je prostor koji daje mogućnost ostvarenja mnogih sadržaja, koji je podatan za ulazak i izlazak bilo prema sjevernom ili južnom dijelu grada. Ovaj parkovni prostor na svojim zatravljenim oazama može primiti veće razigrano društvo, ali i pružiti spokoj u mnogobrojnim odmorištima romantičnog ambijenta i čudesne prirodne i vrtlarske koreografije.

Ovo je zona zadržavanja građana svih generacija, prostor igre, druženja i odmora. To je zona dnevnog dinamičnog javnog prostora zanimljiva ljeti i zimi i zato je vrlo važno oblikovno i sadržajno osnažiti ovaj prostor. Ovaj dio parka mora biti javni zeleni dnevni boravak u kojemu će se isprepletati dječja radost s pjevom ptica, kako bi rekao naš poznati splitski krajobrazni arhitekt gosp. Dražen Grgurević, po kojemu je park ostvaren ako u njega ima i „puno dice i (p)tice!“. Dakle, upravo tako zamišljamo budućnost ovog dijela Gradskog parka budući postoje svi uvjeti za to. Dominantnost bjelogoričnih stabala, uglavnom koprivića omogućuje veliku i ugodnu sjenovitost u ljetnim mjesecima, a zimi prozračnost i osunčanost.

Zona 3 dio je parka koji je glavni nosioc njegove posebnosti i jedinstvenosti. Uske staze isklesane u stijeni, strme stube i neočekivani vidikovci bez obzira na vidljivu opuštenost održavanja i danas su u potpunosti zadržali svoju teatralnost i posebnost oblikovanja.
Novo uređenje i korištenje parka u potpunosti mora biti podređeno zaštiti i minimalnoj, potrebnoj obnovi ovog njegovog dijela. Ovdje nisu potrebni nikakvi veći zahvati već se obnova može svesti na sanaciju staza i stuba, sanitarni i oblikovni rez vegetacije, te svakako na obnovi i novu izvedbu ogradnog zida kako bi se definirala granica parka prema prometnici i spriječilo nastajanje spontanih ulaza u park.

Prirodna osnova i saživljeno raslinje osiguravaju dovoljno održivosti, osiguravajući stabilnost u međusobnom međuodnosu i prirodnoj pripadnosti. Ovo je također vrlo značajna spoznaja koja dodatno podržava odluku da se ovdje ništa novo nesmije dogoditi ni planirati.
Dobro je napomenuti da ovdje nije presudna ni raznolikost zelenila, osobito ne onih uresnih denroloških vrsta uobičajenih u gradskim parkovima. Postojeće vrste koje dominiraju na ovoj oskudnoj podlozi dovoljne su i uzorne biljne vrste koje ovdje mogu opstati i ostati.
Samonikli koprivići čine se kao prirodni pratioci ovog terena, a zanimljivo je da ovdje srećemo tragove jasena, judinog drva, samoniklih hrastova kao potpunu potvrdu submediterana po klimatskim uvjetima i po osobitostima samog staništa.

Možemo zaključiti da su u ovoj zoni isključene sve radnje koje bi mogle promijeniti bilo koji segment parkovne strukture ili postojećeg staništa. Građevinsko-tehnički radovi vezuju se isključivo za sanaciju postojećih trusnih i uništenih dijelova staza i kamenih stuba, a nikako

se ne smiju otvarati nove staze formirati nova odmorišta, podzidi ili slično. U ovoj zoni nema osnivanja novih sadržaja niti unošenja bilo kakvih parkovnih elemenata, a neprikladne kamene strukture nastale u novije vrijeme, a koje ne pripadaju izvornom parkovnom rukopisu moraju se ukloniti. Važno je prikladnim uređenjem oblikovati prirodnu vegetaciju na prostoru koji graniči između ovog dijela parka i Zagrebačke ulice.

Temeljne smjernice obnove ove parkovne zone vezujemo za:

- pažljivu obnovu svake pojedinačne kamene stube i staze, isključivo ručnim radom koji će izuzetnom vještinom poznavanja kamenoklesarstva i izvorne prirode, moći slijediti postojeću parkovnu strukturu, osobito postojeću logičnost izvedbe staza i kamenih stuba;
- sanaciju devastiranih kamenih zidova i podzida među prirodnim stijenama što će biti osobito osjetljiv i zahtjevan zadatak budući da upravo ovdje nalazimo nekoliko loših primjera novije kamenogradnje (preporuka je da se sve novije kamene gradnje koje nisu u skladu s izvornim stilom parkovnog uređenja pažljivo uklone, a obnova koja slijedi mora ostvariti vrhunsku sanaciju nakon koje se neće moći razaznati što je izvorno, a što novo obnovljeno);
- očuvanje staništa trajnica i zeljastog bilja koji pripadaju i prirodnim i vrtlarskim staništima, kao što su irisi, ciklame, mlječike, veprine, divlje i one uresne parkovne;
- u kamenoj zoni istočnog dijela parka nije predviđeno zadržavanje, dakle ni formiranje odmorišta ili sličnih mjesta druženja i igre, ovo je zona gradskog parka koja će pružiti impresivni doživljaj već samim prolaskom kroz nestvarni kamenim labirint (proći ovim stazama i dotaknuti gromade prirodnih stijena, istovremeno i kulisa nepredvidivih scena i mikrolokacija koje se mijenjaju svakih nekoliko metara);
- obnova vidikovca koji se nalazi sasvim istočno i koji je danas prilično devastiran, mora biti osobito pažljivo pripremljena i izvedbu moraju izvesti majstori kamenoklesari, umjetnici po svojoj naravi, a vješti po svom iskustvu.

Bez obzira na različite zone, sagledavajući cjelinu parka nameće se nužnost obnove i zajedničkih cjelina i sadržaja te pristup cjelovitom oblikovanju perivoja koji će tek onda moći biti značajan i vrijedan javni prostor i gradski ponos. Temeljna obnova u zajedničkom pristupu uređenja parka postavlja se objedinjavanjem i oblikovanjem cjelovite staze koja će moći otvoriti središnji dio parka s najviše društvenih sadržaja, uređenjem ulaza u park s južne strane, i općenito uzornijim oblikovanjem granične zone parka te temeljitom sanacijom postojećeg raslinja. Uzornim parkovnim oblikovanjem moguće je ostvariti različitost ugođaja i ciljane teme po zonama parka bez remećenja parkovne cjelovitosti i slike parka kakvu stariji građani pamte prije više desetljeća.

2.5. Obrazloženje rješenja

Kamena, stjenovita osnova parka i odnos građana prema parku omogućili su očuvanje vrgorskog parka u ambijentalnoj cjelovitosti bez obzira na nedostatke izazvane manjim intenzitetom održavanja u zadnjih nekoliko desetljeća, ali i, puno bitnije, zadiranjem u granice parka novom gradnjom.

S toga je i obnovu parka potrebno temeljiti u prvom redu na definiranju njegovih granica i ulaza te na sanaciji postojeće parkovne osnove, staza, odmorišta i stepenica te vegetacije.

2.5.1. Granice parka

Sjeverni ulaz definiran je kamenim ulaznim portalom i kamenim zidom s metalnom ogradom. Potrebno je obnoviti zid duž istočne granice parka uz izgradnju novog zida po uzoru na postojeći na mjestima gdje je došlo do otvaranja spontanih ulaza u park s prometnice.

Južna granica parka je danas nedefinirana, najvećim dijelom zbog izgradnje zgrade i parkirališta uslijed čega je i izgubljen dio parkovne površine.

Sadašnji glavni južni ulaz može se propoznati u ulazu neposredno uz zgradu nekadašnje oranžerije. No ovaj je ulaz slobo definiran i naglašen i gubi se u prirodnoj vegetaciji.

Projektom se predlaže izmještanje glavnog južnog ulaza, odnosno formiranje novog južnog ulaza na jugo-istočnom dijelu parkovnog obuhvata.

Formiranjem nove parkovne staze, paralelne s granicom parkirališta i odvojene od istoga uređenom zelenom površinom, povezali bi se svi sadašnji ulazi duž južne granice i oblikovala jedinstvena i jasna granica parka prema parkiralištu i zgradi s jednim, jasno definiranim ulazom.

2.5.2. Parkovne staze - obnova, proširenje i nove staze

Uske, vijugave staze, omeđene kamenim rubnjacima osnovni su oblikovni element parka. Pretpostavka je da su nekada staze bile izvedene u šljunku, parkovnoj sipini, dok su danas, uslijed smanjenog održavanja, staze pretežito zemljane, ponegdje prekrivene humusnim materijalom i s tragovima šljunka.

Bez obzira na degradaciju pojedinih staza, njihovi su pravci i koridori najvećim dijelom i

danas savim jasno vidljivi i naglašeni te je park u cjelini prohodan i dostupan.
Projektom se predviđa zadržavanje svih postojećih staza u parku, njihovo čišćenje i sanacija. Sanacija postojećih staza obuhvaća uklanjanje zemljanog materijala i ostataka šljunčane frakcije, obnovu kamenih rubnjaka te izvedbu staza od parkovne sipine frakcije 4-8 mm bez upotrebe modernih materijala kao što su geotekstil ili protukorjenske folije.
Rubnjake je potrebno obnoviti gdje god je to moguće, a gdje je potrebna izvedba novih rubnjaka iste je potrebno u potpunosti prilagoditi povijesnom uzorku.
Nove staze u parku (uz južnu granicu i rubno uz dječje igralište) te proširenje postojeće staze (od sredine nove južne staze prema zapadnom dolcu) izvode se prema povijesnom uzorku i konačan izgled ne smije odstupati od izgleda postojećih staza (obnovljenih). Novi pravci staza se omeđuju kamenim rubnjacima, a gdje je to moguće, granice su im definirane prirodnim stijenama, odnosno, njihov pravac prati rub kamenjara.

Paralelno s obnovom staza potrebno je provesti i obnovu kamenih stepenica kako bi se osiguralo sigurno i nesmetano kretanje kroz park.
Stepenice se obnavljaju prema povijesnom uzorku, bez upotrebe betona, a koristi se kamen koji izgledom i porijeklom odgovara kamenu u parku.

Također, na nekoliko je mjesta, potrebna sanacija kamenih suhozida vidikovaca koju je potrebno izvesti na takav način da nema vizualne razlike između obnovljenog i postojećeg zida. U skladu s time potrebno je i ukloniti manje dijelove nestručno obnovljenih kamenih zidova.

2.5.3. Postojeći parkovni sadržaji - obnova

Na nekoliko lokacija u parku nalaze se vidljivi tragovi nekadašnjeg zanačaja parka, sadržaji koji prate trag nastanka i razvoja parka kao i njegovu funkcionalnu povezanost s gradom. Predlaže se temeljita i stručna obnova parkovne metalne ograde, gustirne i bazena s vodom te njihova restauracija u prvobitno stanje.

Oranžerija

Zgrada oranžerije danas je u potpunosti devastirana, preostali su samo vanjski zidovi i djelomično metalna konstrukcija krova.

Zgradu je potrebno obnoviti u postojećim gabaritima i uz korištenje izvornih materijala kao što su kamen, metal i staklo.

Obnovom ove parkovne zgrade u povijesnom obliku uz unošenje novih, zanimljivih i modernih sadržaja kao što su galerija, muzej, projekcijska dvorana i slično moguće je parku dodati značajnu novu vrijednost i potencijal za buduće korištenje.

Dječje igralište

Dječje se igralište nalazi na sasvim zapadnom platou parka, na dijelu parka povezanom izravnom vezom sa sjevernim i južnim ulazom te je dostupno s obje strane bez visinskih barijera.

Danas se dječje igralište nalazi na dijelu parka koji se najintenzivnije koristi i najviše je opterećen aktivnostima, iako postoje arhivski tragovi da je ono u jednom trenutku bilo locirano unutar zapadnog dolca.

Igralište je u prilično lošem stanju, omeđemo neadekvatnom i vizualno neprihvatljivom ogradom, a sprave su u derutnom stanju.

Idejnim rješenjem se predlaže formiranje novog dječjeg igrališta na približno istoj lokaciji. Igralište je zamišljeno kao niz od tri nepravilne plohe riječnog šljunka unutar kojih se smještaju dječja igrala. Sa zapadne strane igralište se omeđuje novom šljunčanom stazom koju prate potezi fiksnih klupa, a sa istočne strane igralište se stapa s travnatom površinom i cvijetnim gredicama.

Iako na prvi pogled ova kombinacija dječjeg igrališta i uresnog raslinja djeluje neobično, upravo se u njoj ogleda nekadašnji karakter parka. Ovdje se susreću dječja igra i briga korisnika za parkovne sadržaje, za cvijeće i ures.

U memoriji građana Vrgorca park je oduvijek bio prostor velike važnosti i značaja, prostor u kojem se vodila briga o svakoj biljci, kamenu i grani. Nikada se nije toleriralo uništavanje parka već se djecu od učilo poštovanju parka i svega što se u parku nalazi.

Cvjetna rondela

Uz sjeverni ulaz i danas se nazire nekadašnji oblik cvjetne rondele. Rondelu je moguće u potpunosti obnoviti oblikovno, ali i, zahvaljujući sjećanjima građana, obnoviti ju vrstama koje su i nekada krasile ovu značajanu lokaciju.

U opisima parka iz vremena cca 50-ih godina prošlog stoljeća spominju se ruže, božuri, irisi, iberisi.....

2.5.4. Novi parkovni sadržaji

S obzirom na status parka kao kulturnog dobra potrebno je strogo ograničiti unos novih sadržaja. Svi novi sadržaji moraju biti oblikovni, vizualno i estetski prilagođeni ambijentu parka. Ne predviđa se unos modernih materijala, već se novi sadržaji ograničavaju na parterno oblikovanje odmorišta i unos novog parkovnog namještaja.

Južni ulaz u park

Najveće promjene u odnosu na povijesno i sadašnje stanje parka predviđene su na južnoj parkovnoj granici, odnosno na njegovom južnom ulazu.

Glavni južni ulaz izmješta se na lokaciju bliže prometnici kako bi se funkcionalno i vizualno ulaz u park odvojio od prostora parkirališta. Formira se novi potez staze, koju je potrebno materijalima i izgledom uskladiti s ostalim stazama u parku. Nova staza efektivno povezuje nekoliko sadašnjih, manje vidljivih i naglašenih ulaza u park s južne strane i tako ovoj, južnoj stani daje potreban dignitet i prepoznatljivost.

Zelena površina uz prostor parkirališta, funkcionalno zapravo van granica parka, ostavlja mogućnost hostikulturnog uređenja koje će dodatno osnažiti i vizualno oplemeniti južnu granicu parka.

Sam novi južni ulaz, spoj parka i gradskog tkiva moguže je izvesti u kamenom popločenju i tako dodatno naglasiti prijelaz iz grada u park.

Parkovni namještaj

Uz predviđenu obnovu postojećih klupa u parku i unos određenog broja novih tipskih klupa predviđena je i izvedba niza linijskih poteza fiksnih klupa koje prate linije staza i odmorišta. Ove je klupe djelomično moguće uklopiti i u postojeće kamene blokove, gdje to teren dozvoljava.

Obrada kamenih postolja mora biti usklađena s kamenim zidovima u parku, a drvena sjedišta se izvode od materijala primjerenog korištenju u vanjskom prostoru.
U sjevernom dolcu se formira interaktivna površina s kamenim stolovima i sjedalicama, koje mogu biti korištene kao izletnički prostor, ali i kao vanjska igraonica (šah, kartanje...).
Stolovi i klupe oblikovani su od masivnih kamenih blokova po uzoru na klupu isklesanu u stijeni koja se nalazi u središtu aprka.

2.5.5. Raslinje

Preduvjet pristupanju radovima obnove parka svakako je temeljita sanacija postojećeg raslinja. U parku prevladavaju stablašice, samonikle i sađene, te brojne skupine lovora koje su prerasle iz grmova u polustablašice i stablašice.
Uresno parternog uređenja parka više nema niti u tragovima, već parkom dominiraju sjenovite krošnje koprivića, lovora, maklena...
Trag nekadašnjeg oblikovanja slijedimo u ciljano sađenim čempresima i kestenima koje je potrebno posebno stručno sanirati, zaštititi i prihraniti.
Sanaciju potojećeg raslinja možemo podijeliti u nekoliko faza obrade:

- uklanjanje suhih, suvišnih i bolesnih stablašica i polustablašica;
- sanitarni i oblikovni rez skupina lovora i komorike;
- sanitarni i oblikovni rez krošanja listopadnih i zimzelenih stabala;
- procjenu stanja, sanitarnu obradu, zaštitiu i prihranu kapitalnih stabala.

Nove hortikulturne površine

Sadnju novog raslinja i formiranje novih sadnih površina možemo podijeliti na zone uresnog zelenila, zaštitnog zelenila i plohe obnove povijesne sadnje.
Plohe uresnog zelenila u prvom redu prate novu južnu stazu i stvaraju barijeru između parka

i parkirališta. Ova površina podijeljena je u nekoliko dijelova:

- cvjetnu rondelu prema prometnici (ruže, sezonsko cvijeće);
- plohu mediteranskog raslinja uz rondelu (lavanda, kadulja, ružmarin, santolina);
- potez intenzivno održavane živice (pitospora, oleandar, fotinija...);
- drvored unutar živice (brijest);
- ploha guste sadnje tradicijskih trajnica i nižeg raslinja (akantus, agapantus, hosta, kala, aspidistra, sniježak, ruže...).

Sadnjom zaštitnog zelenila blokira se izravan pogled iz zgrade na sjeveru parka prema dječjem igralištu. Predviđa se sadnja nekoliko manjih stablašica te sadnja gustog podrasta višeg i nižeg grmlja (lovor, pitospora, mahonija, suručica...).

Dodatno se formiraju 2 nove cvjetne rondele u blizini dječjeg igrališta koje sadnom ispunom prate uzorak sadnje obnovljene rondele uz sjeverni ulaz.

2.6. Zoning i usporedba sadašnjeg stanja i novoplaniranog uređenja

Nove i obnovljene staze, sadržaji i zone aktivnosti

Postojeće staze i ulazi prema intenzitetu korištenja

Odnos postojećeg korištenja ulaza i staza i predviđenog korištenja nakon obnove

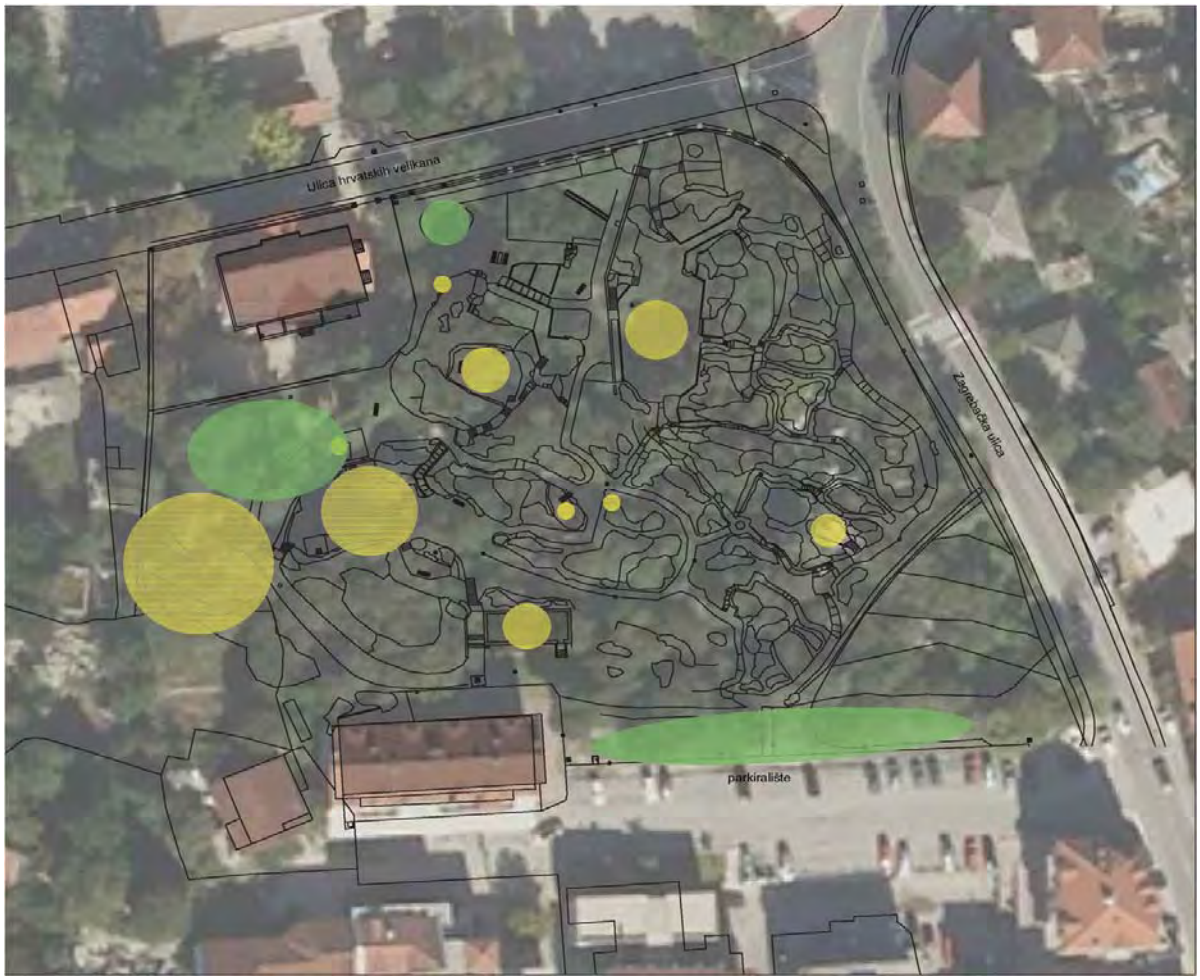

Nove i obnovljene staze i ulazi prema intenzitetu korištenja

Postojeći sadržaji prema intenzitetu korištenja

Odnos korištenja postojećih i novoplaniranih parkovnih sadržaja

Novi i obnovljeni sadržaji

2.8. Zaključak

Gradski park u Vrgorcu je neponovljivi uzorak parkovnog oblikovanja i isključivo ručnog rada koji je nemoguće ponoviti ili kopirati. On je uzorak perivojne kulture i ostvarenja jednog parka koji je nastao u određenim povijesnim okolnostima na uporištu jedinstvene prirodne morfologije dalmatinskog zaleđa, nadahnut maštom i trudom te dometima europske perivojne kulture prije više od stoljeća, kao i gradogradnje grada Vrgorca, njegovih razvojnih uspona i smiraja.

Revitalizacija povijesnog parka je važan i odgovoran proces obnove postojećih i osnivanja novih sadržaja. Važno je napomenuti da ovdje nema konačnog zaključka ni pristupa konačnom oblikovanju budući zelena i temeljna parkovna struktura ima svoje prirodne godišnje i višegodišnje promjene i razvoj. Stoga možemo reće da je obnova parka osobito zahtjevan zadatak u procesu stalnosti održavanja i korištenja gradskog parka kao i svih zelenih javnih površina.

Svaka obnova parka temeljno je i njegovo očuvanje za budućnost, tako da će i gradski park u Vrgorcu upravo revitalizacijom dobiti mogućnost sigurnog korištenja i opstanka za sljedećih sto godina. Građani će svoj park uvijek različito baštiniti i koristiti, onako kako se budu mijenjale njihove potrebe i navike, kako vrijeme uputi, razvoj grada i kultura društva općenito. Međutim, važno je da vrgorski park očuva svoj izvorni karakter, svoju jedinstvenu prirodnu kamenu dušu i urbani trag uzorne perivojne kulture i baštine i za nova njegova stoljeća.

2.7. GRAFIČKI DIO - NACRTI

LIST 3 - IDEJNO RJEŠENJE, m 1:250

LIST 4 - OBRADA POVRŠINA, m 1:250

GRANICA OBUHVATA

POSTOJEĆE RASLINJE

Ulica hrvatskih velikana

Zagrebačka ulica

parkiralište

LEGENDA:

ULAZI I STAZE

1 SJEVERNI ULAZ
- postojeći ulaz
- obnova postojećeg kamenog portala, čišćenje i stabilizacija

2 JUŽNI ULAZ
- izmještanje postojećeg južnog ulaza
- formiranje novog južnog ulaza na jugo-istočnoj granici parka
- ukidanje postojeće prilazne staze na sredini južne granice

3 PJEŠAČKE STAZE
3A obnova šljunčanih staza i površina, obnova kamenih stepenica i rubnjaka
3B proširenje postojećih staza i površina
3C nove trase šljunčanih staza, izvedba prema uzoru na postojeće staze

OBNOVLJENI PARKOVNI SADRŽAJI

4 ORANŽERIJA
- obnova zgrade oranžerije prema povijesnoj matrici
- prenamjena zgrade u multimedijalni i multifunkcionalni objekt, od galerijskog do spremišnog prostora

5 DJEČJE IGRALIŠTE
- oblikovna i prostorna obnova dječjeg igrališta i okolnih površina
- formiranje tri neformalne cjeline za smještaj obnovljenih ili novih dječjih igrala

6 GUSTIRNA I BAZEN

7 SLAVINA S PITKOM VODOM - uklanjanje

8 VANJSKI OGRADNI ZID
- obnova kamenog ogradnog zida duž istočne granice parka
- obnova zida po uzoru na postojeće ogradne zidove
- zatvaranje spontanih ulaza u park na istočnom obuhvatu

9 CVJETNA RONDELA
- obnova cvjetne rondele u nekadašnjem obliku prema tragovima na terenu

NOVI PARKOVNI ELEMENTI I SADRŽAJI

10 SPOREDNI JUŽNI ULAZ
- proširenje na početku nove pristupne staze, ulaz u park dostupan kolicima i osobama s teškoćama u kretanju
- odmorište s kamenom klupom

11 POVRŠINA ISPRED ORANŽERIJE
- prostor okupljanja ispred obnovljene zgrade oranžerije
- mogućnost iznošenja parkovnog namještaja prilikom odvijanja različitih manifestacija u objektu

12 MULTIMEDIJALNI PROSTOR
- odmorište s fiksnim klupama, proširenje s mogućnosti postavljanja mobilnog parkovnog namještaja
- mogućnost projekcija na zidu nasuprot, iznad bazena

13 KLUPE
- nove i obnovljene klupe, kombinacija kamena i drva

14 STOLOVI
- kameni stolovi s pripadajućim sjedalicama
- dizajnom i materijalima prilagođeni parkovnom prostoru

15 INFO PLOČA

ZELENILO

16 CVJETNA RONDELA
- nove cvjetne rondele po uzoru na obnovljenju, omeđene kamenim rubnjakom
- tradicijske trajnice i sezonsko cvijeće

17 PLOHE TRAJNICA / SUNČANE LOKACIJE
- nasad uresnih trajnica i nižeg raslinja (lavanda, ružmarin, puzajući ružmarin, kadulja...)

18 DRVORED
- uresno i zaštitno zelenilo
- pravilan potez školovanih sadnica brijesta uz parkiralište praćen formalnom živicom (lovor, pitospora...)

19 PLOHE TRAJNICA / SJENOVITE LOKACIJE
- površine ispunjene tradicijskim vrstama trajnica prilagođenh sjenovitim staništima
- poveznica ulaznog dijala parka s ostalim parkovnim površinama
- trag nekadašnjeg vrtlarskog oblikovanja parka kroz vrste - akantus, agapantus, hoste, kale, iberis, ruže...)

20 VISOKO ZAŠTITNO ZELENILO
- manja skupina stablašica koja zaklanja pogled na park iz zgrade i obrnuto

21 ZAŠTITNO I URESNO ZELENILO / VIŠE I NIŽE GRMLJE

IDEJNO RJEŠENJE, m 1:250

GRADSKI PARK U VRGORCU
KRAJOBRAZNA OBNOVA PARKA

Studio perivoj d.o.o., Malinska, studeni 2017.

LIST 3

Ulica hrvatskih velikana

Zagrebačka ulica

parkiralište

obnova postojećih staza
- čišćenje postojećih staza od zemlje, akumuliranog prirodnog materijala i nečistoća
- obnova kamenih rubnjaka
- izvedba i obnova završnog sloja parkovne sipine frakcije 4-8 mm

ograda
- obnova postojeće ograde

dječje igralište
- površine smještanja dječjih igrala izvedena u rječnim oblucima / pijesku

obnova ogradnog zida
- obnova kamenog zida s dva lica prema postojećem uzorku
- zatvaranje istočne granice parka
- obnova i dopuna metalne ograde

proširenje postojeće staze
- izvedba staza od parkovne sipine frakcije 4-8 mm
- izvedba rubnjaka od grubo obrađenog kamena prema uzoru na postojeće rubnjake,
- gdje je to moguće kao rubnjak se koristi postojeća stijena

nove šljunčane staze
- izvedba staza od parkovne sipine frakcije 4-8 mm
- izvedba rubnjaka od grubo obrađenog kamena prema uzoru na postojeće rubnjake
- sjeverni rub staze prati liniju očišćenog prirodnog kamenjara

kamena klupa
- fiksna klupa u kombinaciji kamenog postolja i drvenog sjedišta
- izvedba od materijala usklađenog s kamenom u parku
- obrada kamenih lica prema uzorku zidova u parku

uklanjanje pristupne staze od tlakovaca

površine fiksnog popločenja
- obrađene kamene ploče na pješčanoj podlozi
- izvedba popločenja bez upotrebe betona ili dugih vezivih materijala

OBRADA POVRŠINA, m 1:250

GRADSKI PARK U VRGORCU
KRAJOBRAZNA OBNOVA PARKA

Studio perivoj d.o.o., Malinska, studeni 2017.

III. PROCJENA TROŠKOVA OBNOVE PARKA

3.1. ISKAZ PROCJENE TROŠKOVA IZVEDBE

I. RADOVI NA SANACIJI POSTOJEĆIH PARKOVNIH ELEMENATA

Obnova staza, odmorišta, ogradnog zida, vidikovaca...

Obova povijesnih parkovnih elemenata, bazena, gustirne, ograde...

Sanacija postojećeg raslinja

II. RADOVI NA IZVEDBI NOVIH PARKOVNIH ELEMENATA

Izvedba novih parkovnih staza i odmorišta, ogradnog zida, dječjeg igrališta

Nabava i ugradnja parkovnog inventara (klupe, koševi za otpatke, info ploče...)

Radovi s novim raslinjem, izvedba sustava navodnjavanja

UKUPNO:

IV. PROGRAM SANACIJE POSTOJEĆEG RASLINJA

4.1. Program sanacije postojećeg raslinja

Pregled stanja postojećeg zelenila uz preciznu inventarizaciju i opis pojedinačnih stabala , značajnih skupina i pojedinačnih grmova, daje mogućnost pristupanju radovima sanacije i obnove raslinja u parku.

Važno je naglasiti da su radovi izvedbe uklanjanja suvišnog raslinja, čišćenja postojećih krošanja, sanitarni i oblikovni rez grmova i stabala, općenito prvi izvedbeni radovi u obnovi i uređenju parka. Stoga je preporuka da se tokom pripreme projektne dokumentacije Glavnog projekta uređenja parka i Izvedbenih troškovnika, obave radovi sanacije postojećeg zelenila kako je predviđeno troškovnikom sanacije.

Izvedba građevinsko-tehničkih radova, bilo sanacije postojeće parkovne infrastrukture ili uređenje novih vrtno-tehničkih elemanata, nebi smjela započeti prije nego se završe svi radovi na čišćenju, obnovi, pomlađivanju i oblikovanju postojećeg zelenila. Upravo iz tog razloga, a temeljem inventarizacije zelenila i smjernica uređenja Idejnog rješenja, dostavljen je i precizan troškovnik uređenja zelenila, radova koji su prvi u nizu obnove i revitalizacije Gradskog parka općenito.